Jaarverslag 2025 Werkgroep Roofvogels Zeeland

Uitgave: Werkgroep Roofvogels Zeeland

Bas de Maat (ringer) en Henk Castelijns (assistent) tijdens het ringen en meten van een jonge Wespendief bij Koewacht OZV op 6 augustus 2025. Foto Dennie Vercruijsse.

Foto voorpogina.

Man Torenvalk bezig met 'zelfonderzoek'. In 2025, het Jaar van de Torenvalk waren hij en zijn soortgenoten onderwerp van onderzoek. Foto Johnny du Burck.

Inhoud

1 Intro 5
2 Werkwijze 6
2.1 Verzamelen gegevens 6
2.2 Criteria 6
2.3 Prooien 7
2.4 Gebruik camera's op telescoopstok en drones 7
3 Het Zeeuwse landschap 9
4 Het weer voorafgaand en tijdens het broedseizoen van 2025 12
5 Voedselsituatie 13
6 Waar komen de resultaten vandaan? 18
7 Soortbeschrijvingen 19
7.1 Wespendief *Pernis apivorus* 19
7.2 Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* 22
7.3 Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus* 24
7.4 Grauwe Kiekendief *Circus pygargus* 25
7.5 Zeearend *Haliaeetus albicilla* 25
7.6 Visarend *Pandion haliaetus* 26
7.7 Havik Astur gentilus 28
7.8 Sperwer *Accipiter nisus* 30
7.9 Buizerd Buteo buteo 31
7.10 Torenvalk *Falco tinnunculus* 32
7.11 Boomvalk *Falco subbuteo* 38
7.12 Slechtvalk *Falco peregrinus* 38
8 Literatuur 41
9 Medewerkers 42
10 Dank 43

1 Intro

Het jaar 2025 was het 31ste onderzoeksjaar van de Werkgroep Roofvogels Zeeland en dit is het 24ste jaarverslag. In een aantal verslagen zijn meerdere jaren samengevoegd.

Hoofdstuk 2, de werkwijze, is opgesplitst in vier paragrafen: (1) Verzamelen gegevens, (2) Criteria, (3) Prooien en (4) Gebruik camera's op telescoopstok en drones. De inhoud van de paragrafen 2 en 3 verschilt niet wezenlijk van eerdere verslagen, de paragrafen 1 en 4 zijn nieuw.

Hoofdstuk 3, het Zeeuwse Landschap, is nauwelijks gewijzigd.

De hoofdstukken 4, 5, 6 en 7 beschrijven de situatie voor 2025.

Bij de soortbeschrijvingen in hoofdstuk 7 wordt vanwege het Jaar van de Torenvalk extra aandacht geschonken aan in Zeeuws-Vlaanderen sinds 2015 lopend onderzoek. Het gaat om de bezettingsgraad van een aantal jaarlijkse gecontroleerde nestkasten, prooionderzoek aan de hand van plukresten en braakballen verzameld in het broedseizoen en overleving van jongen in hun eerste winter. Deze onderzoeken lopen nog tot en met de winter van 2026/27. De resultaten zullen daarna worden gepubliceerd.

Philippine 19 maart 2026, Henk Castelijns

2 Werkwijze

2.1 Verzamelen gegevens

Sinds 1995 worden in Zeeland resultaten van broedende (nesten) en territoriumhoudende roofvogels (broedparen) verzameld. De meeste waarnemers houden hun waarnemingen bij op een nestkaart, in Zeeland sinds 2015 op nestkaart.nl. De nestkaarten worden door de waarnemers zelf of een door hem gemachtigde geüpload naar Sovon.

Het invullen van de nestkaart gebeurt meestal op een mobiele telefoon in het veld. Ringgegevens en biometrie worden door ringers voor de zekerheid bijgehouden in een notitieboekje en later overgebracht naar nestkaart.nl. Uploaden van de ringgegevens naar het Vogeltrekstation is vervolgens een fluitje van een cent.

Na afloop van het seizoen worden de nestkaarten gecontroleerd op volledigheid. Zo nodig wordt bij waarnemers navraag gedaan. Dit kan leiden tot aanvullingen en verbeteringen. De resultaten van de nestkaarten worden opgeslagen in een databestand waarbij ze worden getoetst aan vaste criteria. Deze zijn vooral gebaseerd op de 'Handleiding Veldonderzoek Roofvogels' (Bijlsma 1997). Het resultaat van de controles en aanvullingen komt helaas niet bij Sovon terecht.

Een andere bron van gegevens is waarneming.nl. De daar ingevoerde gegevens worden eens per jaar gedownload en vervolgens herleid tot territoria (broedparen) en zo mogelijk tot nesten. Deze gegevens zijn vooral voor een aantalsschatting van belang.

In 2025 zijn schattingen gemaakt voor Havik (was alweer vijf jaar geleden), Bruine Kiekendief (gebeurt voor deze soort jaarlijks) en Torenvalk (vanwege het Jaar van de Torenvalk). Voor wat betreft de Torenvalk ging dit gepaard met een oproep.

2.2 Criteria

Bij een nest gaat het om een zeker broedgeval en bij een territorium om een broedpaar dat gedurende enige tijd in geschikt broedgebied aanwezig was. Er is ook nog een derde categorie, namelijk die van overzomeraar. Ook daaraan wordt in dit verslag voor een aantal soorten aandacht besteed. Het betreft Wespendief, Visarend, Blauwe Kiekendief en Grauwe Kiekendief.

Bij de Bruine Kiekendief worden nestbouw, landingen met prooi op het (niet zichtbare) nest en pas uitgevlogen jongen met binding aan een bepaald gebied als nest aangemerkt.

Het broedsucces wordt berekend met behulp van de broedselgrootte per geslaagd nest. Er worden alleen resultaten gebruikt van nesten waar daadwerkelijk in werd gekeken of van nesten waarbij het aantal jongen werd bepaald door langdurige en/of herhaalde observatie.

In dit verslag worden jongen als uitgevlogen beschouwd als ze bij de laatste controle twee derde van de nesttijd erop hebben zitten en bovendien op dat moment in goede conditie zijn (code N6 op nestkaart)[1] bij de laatste controle op het punt van uitvliegen staan (code N7 op

[1] Niet ideaal, maar het wordt gedaan omdat er nogal wat jongen op die leeftijd worden geringd en daarna een nacontrole nogal eens achterwege blijft. Het is beter dat wel te doen; zo'n controle kan vanop afstand op het moment dat er grote jongen op het nest zitten (nestkaartcode N7). Omdat je van zulke nesten na het ringen het aantal jongen weet en hun leeftijd kent, is zo'n bezoek heel precies te plannen. Een controle **na** het

nestkaart), nabij het nest zijn gezien (code N9, N10 of N11 op de nestkaart), of als door nacontrole wordt vastgesteld dat het nest leeg is en er geen resten van dode jongen aanwezig zijn (code C1, C2 en C3 op nestkaart).

De start van de eileg wordt meestal bepaald door meting van de vleugellengte van het oudste jong. Met behulp van groeicurven kan daaruit de leeftijd worden berekend (Bijlsma 1997).[2] In sommige gevallen wordt de startdatum rechtstreeks bepaald door een bezoek tijdens de eileg in combinatie met een bezoek op het moment dat het legsel compleet is (legvolgorde). Het resultaat van beide methodes wordt apart vastgelegd. De berekening voor de jaaroverzichten gebeurt bij voorkeur op basis van de vleugellengte. Ontbreekt deze dan wordt - indien bekend - de legvolgorde gebruikt.

2.3 Prooien

Voor wat betreft prooien wordt onderscheid gemaakt tussen braakballen, plukresten (deze categorie is inclusief 'niet' of 'niet in zijn geheel' opgegeten prooien) en zichtwaarnemingen. Webcam-waarnemingen worden weliswaar apart gemarkeerd maar in dit verslag behandeld als plukresten. Hoewel (bijna) alle roofvogelsoorten braakballen produceren, worden alleen bij soorten die (kleine) zoogdieren eten - in Zeeland gaat het om Bruine Kiekendief, Buizerd en Torenvalk - braakballen verzameld. De resten in de braakballen worden bij een maximale vergroting van tienmaal onderzocht. Bij de overige soorten worden braakballen alleen maar gecontroleerd op de aanwezigheid van vogelringen. Roofvogels hebben namelijk nogal eens de gewoonte de poten van vogels inclusief een eventuele ring op te eten, waardoor deze in de braakbal terechtkomt.

Let op. De op en bij nesten verzamelde prooien en prooiresten geven geen volledig beeld van het voedsel van roofvogels omdat:

- Niet alle prooien transporteerbaar zijn (zware prooien en eieren).
- Resten van (weke) prooien niet worden teruggevonden, bijvoorbeeld pullen van vogels, regenwormen, amfibieën en bepaalde soorten insecten.
- Braakballen (vaak) worden toegewezen aan de belangrijkste erin voorkomende prooi. Ook kunnen de resten van een dier in meerdere braakballen terecht kunnen komen.
- Waarnemers soms alleen de gemakkelijk op naam te brengen prooien hebben genoteerd.

2.4 Gebruik camera's op telescoopstok en drones

Sinds een tiental jaren worden heel wat nesten van boombroedende roofvogels gecontroleerd met een camera op een telescoopstok. De op een stok gemonteerde camera staat in verbinding met een mobiele telefoon of een tablet. Afhankelijk van de lengte van zo'n stok kunnen nesten gecontroleerd worden tot op 15-22 meter hoogte. Nestkasten van Torenvalken die veel lager hangen worden meestal ook op deze wijze

uitvliegen van de met behulp van een camera of een klimmer kan natuurlijk ook. Dat is ook **de** oplossing als je na een 'controle op afstand' geen duidelijkheid hebt.

[2] Zelf bereken ik die met een door Willem van Manen gemaakt Excel-bestand. Slechtvalk, Steenuil en Kerkuil heb ik daaraan toegevoegd. Dat geldt ook voor 'ideale' datums voor de nacontrole, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen "jongen nog op nest" en "jongen uitgevlogen". Dit bestand is te downloaden vanaf de website.

gecontroleerd. Toen mobiele telefoons nog niet in gebruik waren gebeurde dat vaak met een spiegel op een stok.

Sinds 2019 worden heel wat nesten van Bruine Kiekendieven met een drone gecontroleerd. De voor- en nadelen ervan worden samengevat in de presentatie "Dronegebruik bij nestcontroles Bruine Kiekendieven". Voor die tijd werden fysieke controles. Dit gebeurde met de nodige voorzichtigheid. In het begin volgens de "Handleiding Veldonderzoek Roofvogels" (Bijlsma 1997) en later volgens het "Protocol broedgedrag en nestonderzoek Bruine Kiekendief" (Castelijns 2005).

Omdat bij boombroeders nestcontroles met een drone sneller gaan dan fysieke controles (naar het nest klimmen) of met een camera op stok en omdat een drone geen hoogtebeperking kent, werden in 2025 heel wat boomnesten gecontroleerd met een drone. Het gaat vooral om nesten van Buizerd, Sperwer en Havik, maar ook een enkele Wespendief. In het voorjaar als loofbomen nog niet (geheel) in blad staan, bleek het een prima methode voor bepaling van de legselgrootte. Het gebeurde nogal eens dat een broedende ouder zich niets van de drone aantrok, waardoor pas na een trap tegen de nestboom de legselgrootte kon worden bepaald. Het bepalen van het aantal jongen lukte meestal wel bij grote maar niet bij kleine jongen. Kleine jongen kruipen dicht opeen om elkaar warm te houden.

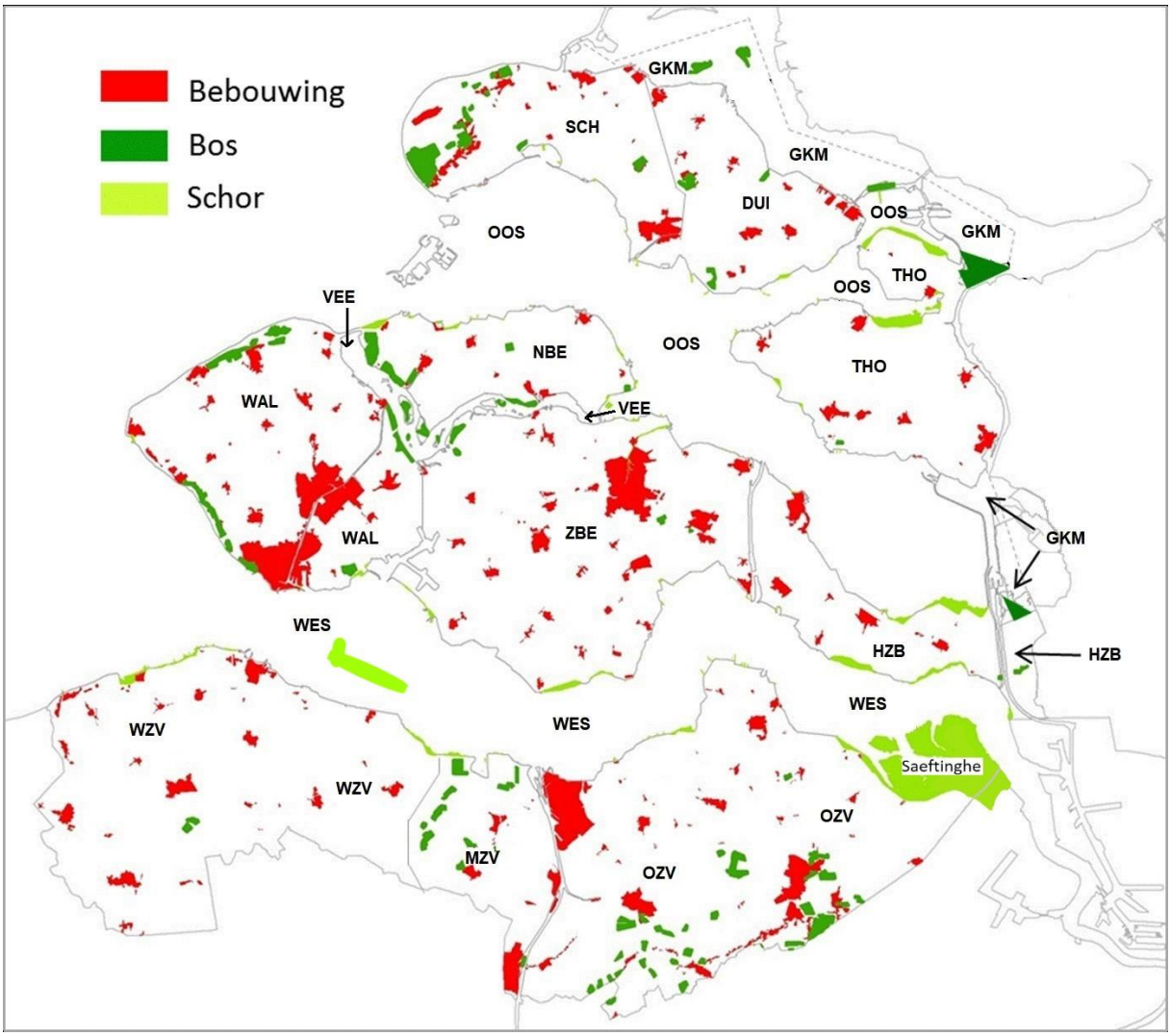

Links Bas de Maat met een drone voor de controle van een Buizerdnest nabij Philippine MZV op 17 april 2025. Op het nest zat een broedende Nijlgans. Op 7 en 11 april zat op dit nest nog een broedende Buizerd. Philippine (MZV). Foto's HC en Bas de Maat.

3 Het Zeeuwse landschap

De provincie Zeeland ligt in het uiterste zuidwesten van Nederland. Ze beslaat 5,4 % van het Nederlands grondgebied en is 293.344 ha groot, waarvan 61 % land (Figuur 1).

Op de duinen van Walcheren, Schouwen en West-Zeeuws-Vlaanderen na is Zeeland ontstaan uit bedijkingen van slikken en schorren. Het gevolg hiervan is dat de toplaag van de bodem vooral uit zeeklei bestaat. Alleen in de duinen en het uiterste zuiden van Zeeuws-Vlaanderen is er zand (https://bodemdata.nl).

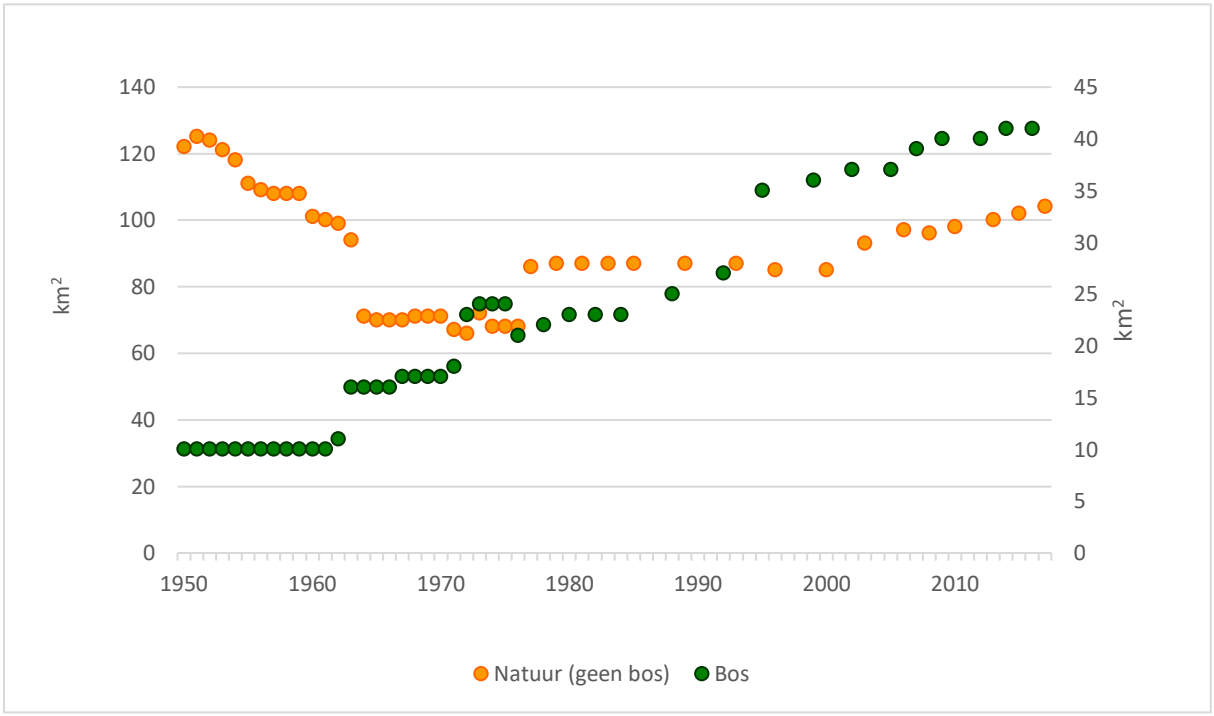

Figuur 1. Overzicht van Zeeland met deelgebieden en enkele belangrijke habitats.

Volgens De Bruin & Wilderom (1961) en Wilderom (1964, 1968 en 1973) waren er in Zeeland in de jaren zestig 641 polders. Sindsdien zijn er nog een paar bijgekomen. Als het landoppervlak gedeeld wordt door het aantal polders komt het gemiddeld oppervlak per polder op 270 ha. De oorspronkelijke dijken (nu binnendijken) zijn voor een groot deel nog intact. Ze zijn nogal eens met bomen beplant, vooral populieren. Ze bieden broedgelegenheid aan Buizerd, Boomvalk en Torenvalk.

Met de bedijking en door dijkherstel na een dijkdoorbraak zijn getijdengeulen binnendijks komen te liggen. In Zeeland worden ze kreken genoemd, Ze zijn vaak omgeven door riet. Het is een belangrijk broedhabitat voor de Bruine Kiekendief.

In de jaren vijftig en zestig is veel natuurgebied omgezet in akkerland.[3] Vanaf het midden van de jaren zestig waren laaggelegen (natuur)gebieden aan de beurt om 'productief' gemaakt te worden (Figuur 2). Ze werden nogal eens met bomen beplant, meestal populieren. Als ze in gebruik zijn als boomweide, ontbreekt ondergroei en bieden ze broedgelegenheid aan Buizerd, Boomvalk en Torenvalk; met ondergroei gaat het om dezelfde soorten plus Havik en Sperwer.

Figuur 2. Trend van het oppervlakte aan natuur en bos in Zeeland in de periode 1950-2015.

Door de Deltawerken zijn voormalige getijdengebieden afgedamd. Zo ontstonden het Veerse Meer (1961), het Grevelingenmeer (1971), het Markiezaatsmeer (1983) en het Volkerak-Zoommeer (1987) (https://www.rijkswaterstaat.nl). De door de afdamming voor altijd droogvallende gronden kregen over het algemeen de bestemming 'natuur', vaak met 'recreatief medegebruik'. Ze raakten begroeid met riet en andere overjarige vegetatie waardoor tijdelijk nestgelegenheid ontstond voor de Bruine Kiekendief. Op enkele natte plaatsen is dat zo gebleven, maar meestal ging de ontwikkeling verder en is - bij achterwege blijven van begrazing - (moeras)bos ontstaan. In dergelijk bos broeden Buizerd en Havik en in mindere mate Sperwer en een enkele keer een Torenvalk. Op sommige plaatsen wordt bosontwikkeling door begrazing tegengegaan.

De Ooster- en de Westerschelde staan nog in open verbinding met de Noordzee, maar door inpolderingen (beide) en amputaties in verband met de Deltawerken (Oosterschelde), is veel schor verloren gegaan. In de Oosterschelde rest nog maar 190 hectare aan schor. De

[3] In de jaren vijftig was akkerland niet te vergelijken met tegenwoordig. Het gebruik ervan is sindsdien veel intensiever geworden; met de ineenstorting van de populaties van allerlei boerenlandvogels waaronder Fazant, Patrijs, Kievit, Scholekster, Veldleeuwerik, Gele Kwikstaart etc. tot gevolg. Zie onder andere Compendium van de Leefomgeving, de Vogelatlas van Nederland (Sovon 2018) en de Avifauna Zeelandica (Jacobusse et al. 2022).

Westerschelde komt er met 2.745 hectare schor beter van af (https://www.clo.nl, gegevens 2017).[4]

Het Verdronken Land van Saeftinghe inclusief het aangrenzende Sieperdaschor en het recent ontstane Hedwigeschor is met 4.000 ha (2.300 ha schor) het grootste brakwaterschorren- en slikkengebied van Nederland. Het gebied ligt in het uiterste oosten van de Westerschelde bij de grens met Vlaanderen (Figuur 1). De Bruine Kiekendief is de enige roofvogel die op schorren broedt. Ze doen dat alleen op brakwaterschorren omdat daar vanwege de aanwezigheid van Riet en Heen de vegetatie voldoende hoog is om bescherming aan het nest te bieden.

Het Verdronken Land van Saeftinghe vanuit de lucht. De rietvelden zijn licht- of donkerbruin gekleurd. Naar het oosten en naar de dijk toe is er meer Riet. Dat komt omdat bij de dijk het schor hoger is en daardoor de overstromingsfrequentie lager en naar het oosten toe het zoutgehalte van het water afneemt. Rechtsonder het Hedwigeschor op het fotomoment nog in wording, maar inmiddels een schorren en slikkengebied om je vingers bij af te likken.Foto Google.

Het landoppervlak in Zeeland is voor 76,4 % in agrarisch gebruik, slechts 8,2 % is bos en open natuurlijk terrein. De rest wordt intensief gebruikt voor recreatie en verkeer of is bebouwd (https://opendata.cbs.nl, gegevens 2017).

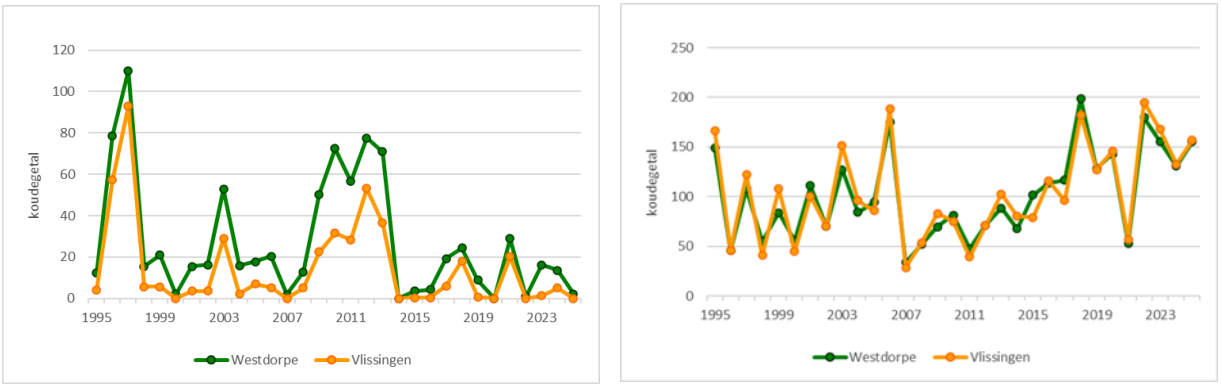
Gebouwen, infrastructurele werken en hoogspanningsmasten bieden nestgelegenheid aan de Slechtvalk (indien rust is gewaarborgd) en de Torenvalk. Er wordt daar gebroed in holtes, in nissen, op richels, op oude kraaiennesten of een nestkast.

[4] Jaarlijks wordt deze website geraadpleegd, de laatste cijfers zijn van 2017. Site geraadpleegd op 19 maart 2026.

4 Het weer voorafgaand en tijdens het broedseizoen van 2025

De koude- en warmtegetallen voor Vlissingen en Westdorpe worden gegeven in Figuur 3. De winter van 2024/25 was zeer zacht. De laatste koude winter was die van 1997. Sindsdien was alleen in de winters van 2003 en 2009-2013 sprake van vorst van enige betekenis. Toch worden ook deze winters als mild geklasseerd en de overige als buitengewoon zacht tot zacht. In 2025 lag in de maanden maart, april, mei en augustus de temperatuur ruim boven het gemiddelde (www.knmi.nl).

Januari was natter en december en februari waren droger dan gemiddeld. Het voorjaar was behalve warm ook uitzonderlijk droog. In Westdorpe viel in die periode maar 35 en in Vlissingen 55 mm neerslag. In juni en juli week de hoeveelheidneerslag niet veel af van normaal, maar augustus en in mindere mate september waren droger dan gemiddeld (www.knmi.nl).

Figuur 3. Koudegetal (links) en warmtegetal (rechts) volgens Hellmann voor Vlissingen en Westdorpe voor de periode 1995-2025.

Boven schapen op een uitgedroogde zeedijk nabij Kats NBE en onder een naderende onweersbui aldaar. 28 augustus 2025. Foto HC.

5 Voedselsituatie

Van de in Zeeland voorkomende roofvogels zijn Sperwer, Boomvalk en Slechtvalk echte vogeleters. De Havik moet het vooral van vogels hebben, maar slaat daarnaast ook (jonge) Konijnen - als die er nog zijn - en soms een (jonge) Haas. Bruine Kiekendief en Buizerd eten zowel vogels als zoogdieren. Het broedsucces van deze soorten is afhankelijk van het aanbod aan muizen en jongen van Konijn of Fazant en soms een enkele jonge Haas. Als echte woelmuizeneter zegt het broedsucces van de Torenvalk wat over de stand van deze muizen. Zie aldaar.

In dit hoofdstuk worden relatieve aantallen en dichtheden gegeven voor Haas, Konijn, Fazant en Patrijs. Ze zijn tot stand gekomen door tellingen in Zeeuws-Vlaanderen. Er is niet onderzocht of de situatie representatief is voor andere gebieden in Zeeland.

Er is gekozen voor een vrij vlot uit te voeren relatieve methode. Voor Haas, Konijn, Fazant en Patrijs worden vier routes geteld in open agrarisch landschap (verderop aangeduid met 'polder'). Voor het Konijn worden bovendien twee routes in bos geteld**.** De tellingen vinden plaats vanaf twee tor anderhalf uur voor zonsondergang tot twintig minuten daarna. Ze worden uitgevoerd met behulp van een verrekijker (10x40) en in het agrarisch gebied bovendien een telescoop.[5] De methode is steeds gelijk gebleven.[6] De tellingen worden uitgevoerd bij droog weer en weinig wind. Aanpassingen van de routes - nodig vanwege landschappelijke veranderingen - zijn verdisconteerd door rekening te houden met het getelde oppervlakte en het aantal getelde dieren

Tabel 1).

Tabel 1. Ligging (Atlasblok), lengte (km), oppervlakte (ha) en wijzigingen van routes voor potentiële roofvogelprooien in Oost- en Midden-Zeeuws-Vlaanderen.

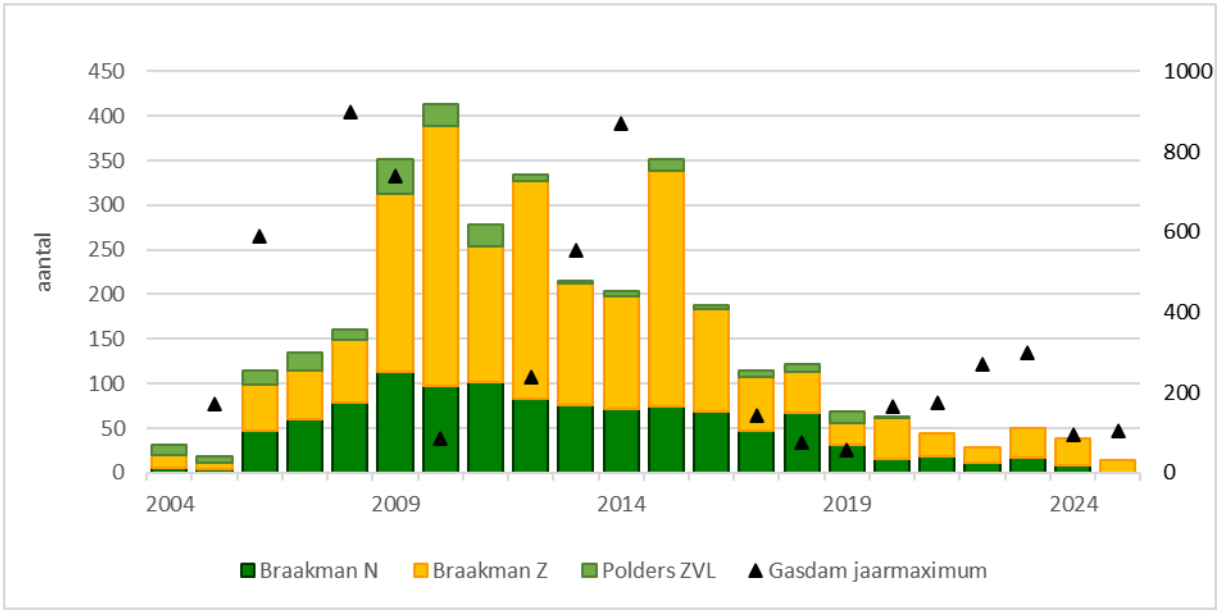
Route	Code	Type	Atlasblok	km	ha	Periode	Opmerking
Oost Zeeuws-Vlaanderen 1	OZV1	polder	5512 & 5513	7,0	428	2004-2007	
			5512 & 5513	12,1	641	2008-2017	Grotere steekproef.
			5511 & 5512	12,9	856	2018-2020	Grotere steekproef en vervangend gebied vanwege ontpoldering Hedwigepolder.
Oost Zeeuws-Vlaanderen 2	OZV2	polder	4558	10,1	620	2014-heden	Monitoring gestart in 2014.
Midden Zeeuws-Vlaanderen 1	MZV1	polder	5425	11,0	551	2004-2009	
				11,7	607	2010-heden	Vanaf 2010 logischer route gekozen.
Midden Zeeuws-Vlaanderen 2	MZV2	polder	5414 & 5424	11,2	589	2004-2013	
			5415 & 5424	11,1	580	2014-heden	Vervangend gebied vanwege uitbreiding bos Braakman Noord.
Braakman Noord	BRA N	bos	5414 & 5415		c. 95	2004-heden	Steeds hetzelfde gebied geteld.
Braakman Zuid	BRA Z	bos	5424		c. 115	2004-heden	Steeds hetzelfde gebied geteld.

De tellingen in de polders werden uitgevoerd tussen 13 februari en 15 april en die in het bos tussen 16 maart en 15 april. Zo nodig is rekening gehouden met vroege en late voorjaren. Dit

[5] In open agrarisch gebied bedraagt de zichtafstand voor Hazen en Fazanten met een kijker 300, hooguit 400 m. Op sommige plaatsen wordt daarom gebruik gemaakt van een telescoop.

[6] Uit onderzoek is gebleken dat gebruik van een warmtekijker hogere aantallen oplevert: bij Hazen ruwweg dubbel zo hoog. Gebruik van een warmtekijker lijdt weliswaar tot hogere getelde aantallen, maar niet tot een grotere populatie (Van Lunteren & Japink 2022).

om te voorkomen dat er geteld wordt onder winterse omstandigheden of op een moment dat het gewas al hoog staat en daardoor de te tellen dieren niet opvallen.

Figuur 4. Relatief aantal Konijnen Oryctolagus cuniculus in twee proefvlakken in het Braakmanbos (Braakman N en Braakman Z) en in vier proefvlakken in open agrarisch gebied in Zeeuws-Vlaanderen (Polders ZVL) in de periode 2004-2025.

In het Braakmanbos nam in de periode 2004-2010 het aantal getelde Konijnen met een factor twintig toe. Tot en met 2015 bleef de populatie op dit wat hogere niveau, daarna nam het aantal af. In de polders in Zeeuws-Vlaanderen is het voorkomen van deze soort marginaal. Sinds de telling van 2020 werd langs de vaste polderroutes geen enkel Konijn meer waargenomen (Figuur 4).

Ook elders in Zeeland staat het Konijn er niet best voor (figuur 5). De soort weet zich in lage aantallen te handhaven in de duinen, andere zandige locaties en in sommige bosgebieden. Wat grotere aantallen zijn te vinden in geïsoleerde liggende locaties zoals bij de Oosterscheldekering en de Gasdam Saeftinghe. Uit tellingen op ad hoc basis in laatst genoemd

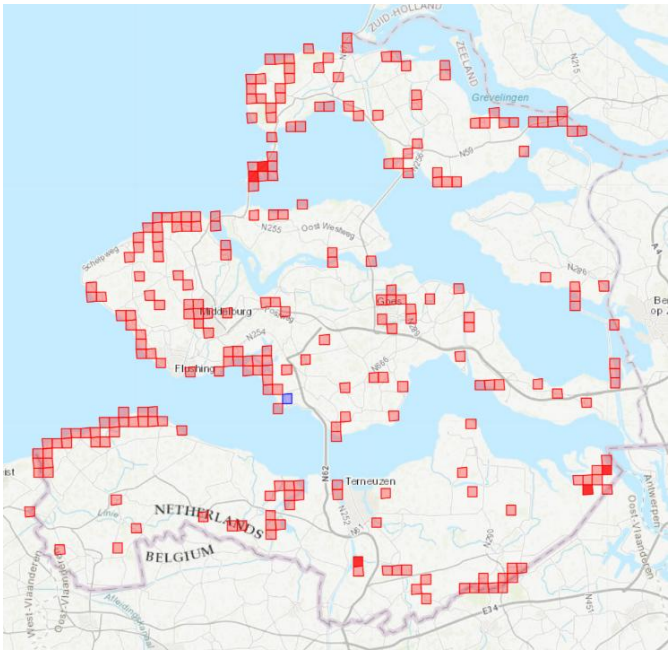

Foto Jaap Poortvliet

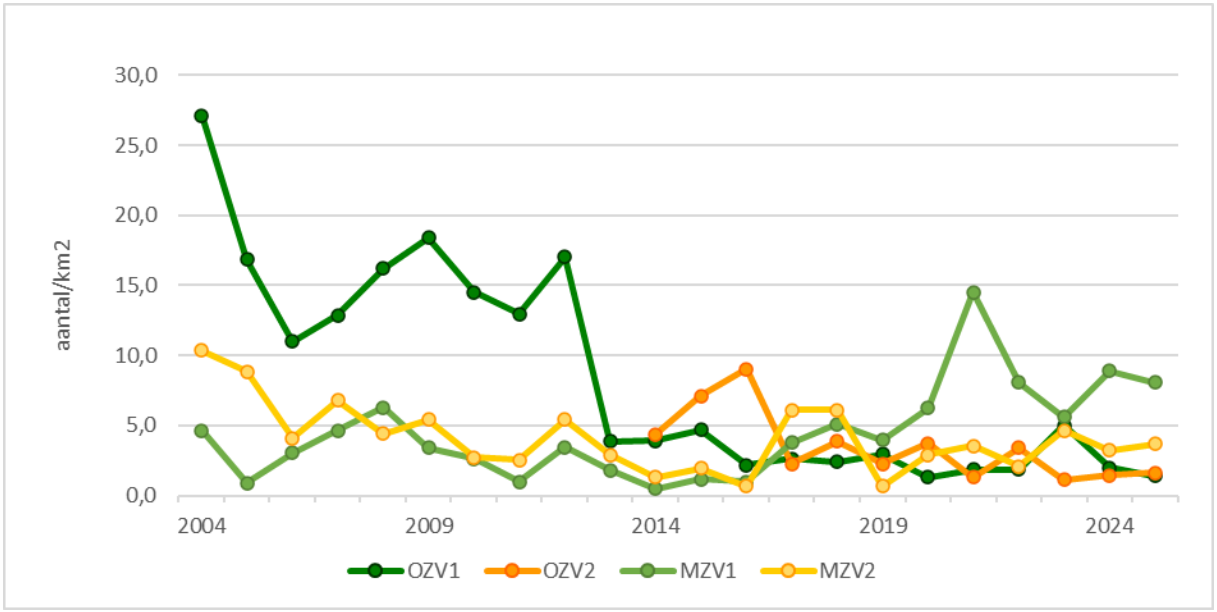
In de licht gekleurde blokken minder dan 50 (meestal minder dan 10) en in de donker gekleurde blokken meer dan 50 dieren per km2. Gegevens wrn.nl.

gebied blijkt dat ook daar de soort met een factor vijf tot tien is afgenomen (Figuur 4). De recente afname is een gevolg van de virusziekte VHS.

In OZV1 daalde de dichtheid aan Hazen in de periode 2004-2013 met een factor zes. Sindsdien is het aantal min of meer stabiel, maar op een veel lager niveau. In OZV2 is de monitoring in 2014 gestart. Tot aan 2016 verdubbelde de dichtheid. Sindsdien is de dichtheid daar een factor drie tot acht lager. In MZV2 was in 2004 - het eerste monitoringsjaar - de dichtheid het hoogst, sindsdien ligt deze een factor 2-8 lager. MZV1 is de uitzondering. Hier was de dichtheid in 2021 een factor drie hoger dan in eerdere jaren, nam daarna weer af tot het oude niveau en lag in 2024 en 2025 weer wat hoger (Figuur 6).

Foto Jaap Poortvliet

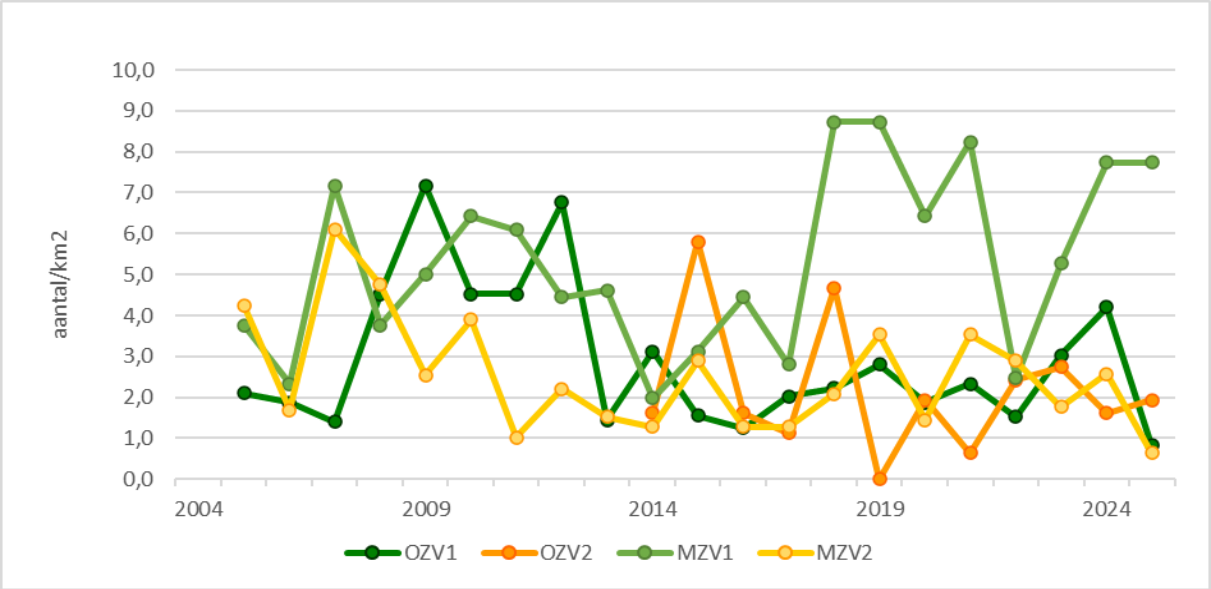

Figuur 6. Relatieve dichtheid aan Hazen Lepus europaeus langs vier trajecten in Zeeuws-Vlaanderen in de periode 2004-2025.

De telling van Fazanten wordt uitgevoerd aan het begin van de baltstijd. De hanen vallen dan erg op. De hennen leven in die tijd van het jaar vaak nog in groepen en blijven bovendien meer in dekking. Het aantal Fazanthanen is daardoor representatiever dan dat van de hennen.

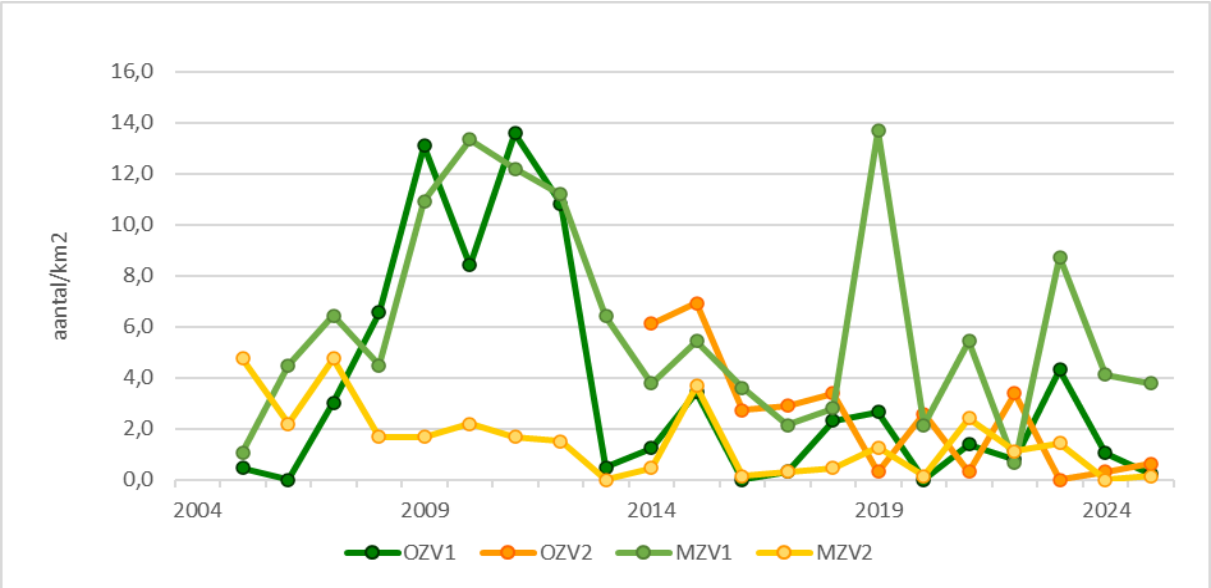

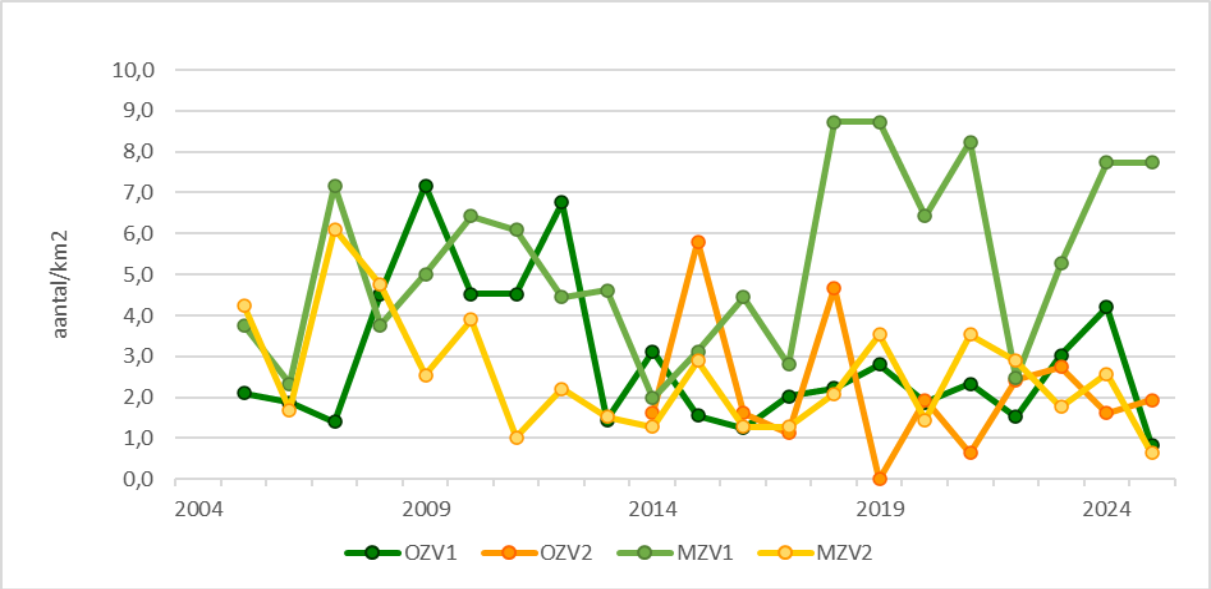

Figuur 7. Relatieve dichtheid aan Fazanthanen Phasianus colchicus langs vier trajecten in Zeeuws-Vlaanderen in de periode 2005-2025.

In het begin nam het aantal hanen langs alle routes ruwweg met een factor twee toe. Dat was langs twee van de drie de routes ook voor hennen het geval (

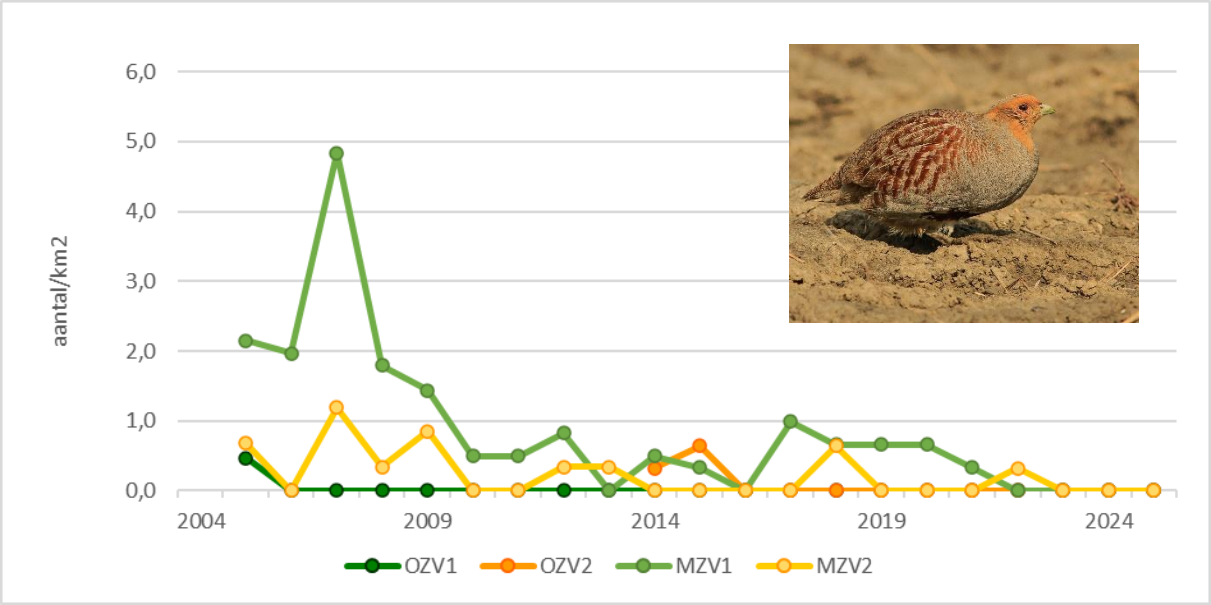

Figuur 8. Relatieve dichtheid aan Fazanthennen Phasianus colchicus langs vier trajecten in Zeeuws-Vlaanderen in de periode 2005-2025.

en **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). In 2013 waren de aantallen plots een stuk lager. Afgezien van pieken en dalen en met uitzondering van route MZV1 is het aantal laag gebleven. Langs route MZV1 wisselt zowel het aantal hanen als hennen sterk. Deze afwijkende trend en de grote schommelingen in dit gebied zijn ongetwijfeld het gevolg van het uitzetten van gekweekte vogels. Zo werden op 26 februari 2019 in een klein deel van het gebied - ongeveer 75 ha - 21 hanen en 67 hennen geteld. De groep bestond overigens uit 34 hanen en 74 hennen. Een aantal ervan hield zich net buiten het monitoringsgebied op.[7]

Bij de start van de monitoring was het aantal Patrijzen al niet zo hoog, de laatste jaren worden tijdens de tellingen geen Patrijzen meer waargenomen (Figuur 9).

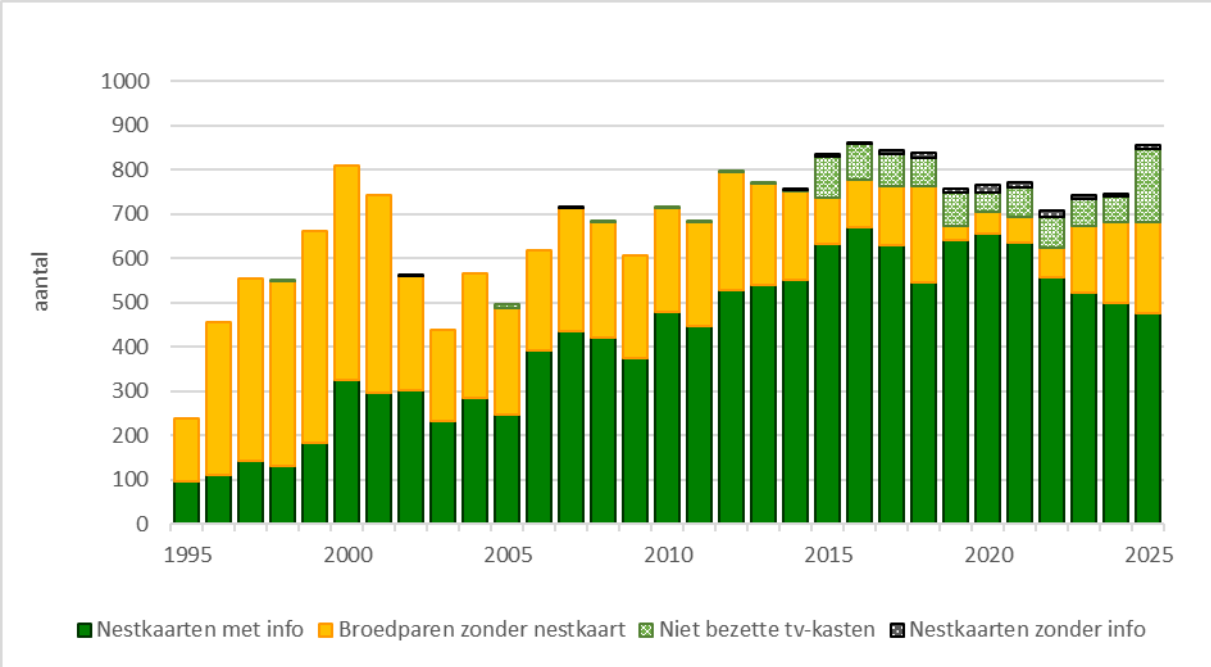

[7] Het uitzetten van fazanten is in Nederland sinds 1995 verboden. Het is schadelijk voor de biodiversiteit. Dit geldt zeker voor natuurgebieden.

Figuur 9. Relatieve dichtheid aan Patrijzen Perdix perdix langs vier trajecten in Zeeuws-Vlaanderen in de periode 2005-2025. Foto Jaap Poortvliet.

6 Waar komen de resultaten vandaan?

In 2025 werden 649 nestkaarten ingevuld waarvan 165 betrekking hadden op een niet-bezette torenvalkkast. Na samenvoeging van een aantal duidelijk bij elkaar horende kaarten bleven er acht kaarten over zonder relevante informatie. Behalve via nestkaarten komt ook enige informatie via e-mail binnen en wordt jaarlijks informatie verzameld vanaf waarneming.nl (Figuur 10).

Figuur 10. Aantal in de periode 1995-2025 in Zeeland ingezonden nestkaarten en op andere wijze verkregen informatie (onder andere via waarneming.nl) over broedende roofvogels in Zeeland.

Met de ingebruikname in 2015 van Nestkaart.nl nam het aantal ingevulde nestkaarten toe. Sinds 2021 neemt het echter weer af.

Een belangrijk voordeel van nestkaart.nl is dat het aantal niet-bezette nestkasten op een eenvoudige manier kan worden bijgehouden. Dat komt omdat van de aan iemand toegedeelde nestkast jaarlijks een nestkaart klaar staat. In de periode vóór 2015 moesten waarnemers dat zelf bijhouden. Bij niet-bezette nestkasten van de Torenvalk liet men dat vaak achterwege. Sinds 2015 is hierdoor de berekening van het aantal niet-bezette kasten betrouwbaarder geworden.

De belangrijkste broedbiologische gegevens en de resultaten van het prooionderzoek zijn samengevat in bijlagen.

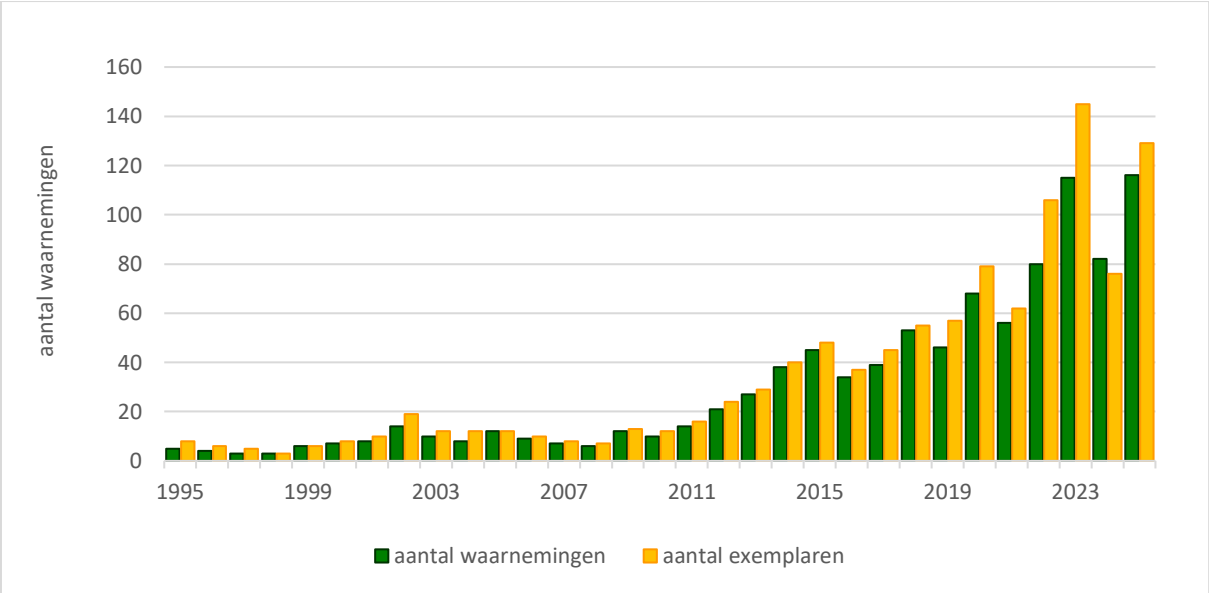
- ✓ In Bijlage 1 wordt voor de periode 1995-2025 per soort een overzicht gegeven van het legbegin, het aantal eieren en de broedselgrootte.
- ✓ In Bijlage 2 wordt voor de gehele periode de broedselgrootte per nest gegeven.
- ✓ In Bijlage 3 worden een aantal broedbiologische gegevens van het Slechtvalkenpaar bij Axel voor de periode 2010-25 gegeven (vooral gebaseerd op webcam waarnemingen).
- ✓ In Bijlage 4 wordt dat per soort gedaan voor de afzonderlijke jaren.
- ✓ In Bijlage 5 wordt een overzicht gegeven van prooien die tijdens nestbezoeken in 2025 op en nabij nesten werden aangetroffen.

7 Soortbeschrijvingen

7.1 Wespendief *Pernis apivorus*

Het vaststellen van een broedgeval van de Wespendief is lastig omdat vooral de voedselvluchten over grote afstanden gaan, de ouders vaak ver van het nest vlinderen en de jongen na het uitvliegen meteen zelfstandig zijn en bovendien het broedgebied meestal snel verlaten.[8] Hierdoor is territoriumkartering onbetrouwbaar.

De kletsnatte zomer van 2024 veroorzaakte een trendbreuk in het aantal zomerwaarnemingen van de Wespendief. In 2025 was het aantal weer in lijn met voorgaande jaren (Figuur 11).

Figuur 11. Zomerwaarnemingen (maanden juni en juli, exclusief dubbelingen) van Wespendieven in Zeeland in de jaren 1995-2025. Bron wrn.nl.

In 2025 werden in Zeeland één geslaagd (Plasschaertbos Koewacht OZV), één waarschijnlijk broedgeval (Oranjezon Oostkapelle/Vrouwenpolder WAL) en twee zomernesten (Sandersraat Koewacht OZV en Schotsman VEE) vastgesteld. Het succesvolle nest bij Koewacht werd op 2 augustus 2025 gevonden en de dag daarop gecontroleerd met een drone (zie foto hierna). Voor verdere details van dit nest zie verderop. Het zomernest van de Schotsman werd in februari 2026 (zie foto).

Hierna volgt een overzicht van waarnemingen van de Wespendief in min of meer geschikt broedhabitat.

Burgh-Haamstede en Boswachterij Westerschouwen. 29 waarnemingen tussen 25 mei en 20 augustus. Op 31 mei vlinderend paar (Ceasar Weenink, Matthijs Broer en C.S. Roselaer (wrn.nl).

Slikken van de Heen, Volkerakmeer. Tussen 22 mei en 2 juli zes waarnemingen. Dit gebied is slecht te overzien.

[8] Uit onderzoek met zenders op de Veluwe is gebleken dat de foerageervluchten van mannetjes voor 97% in binnen een straal van vijf kilometer en vrouwtjes binnen een straal van 39 km plaatsvonden (Van Manen et al. 2011).

Oranjezon Oostkapelle/Vrouwenpolder (WAL). 40 waarnemingen tussen de 29 mei en 19 augustus. Vlinderen werd vastgesteld op 30 mei, 19 juni en 18 augustus (Lenn van de Zande, Yet Baas, wrn.nl). Prooitransport op 23 juli duidt op een nest met jongen (Erik Bloeming, wrn.nl).

Schotsman (VEE). Twaalf waarnemingen tussen 24 mei en 16 augustus. Op 31 mei een vlinderend exemplaar (Pieter Beeke, wrn.nl). Op 21 februari 2026 werd een zomernest gevonden (Mark Hoekstein).[9]

Zomernest van een Wespendief Veerse Meer op 21 februari 2026. Foto Mark Hoekstein.

Hogerwaardpolder en Hogerwaardschor (HZB/GKM). Tussen 30 mei en 19 augustus twaalf waarnemingen waarvan een met prooi op 9 augustus (wrn.nl). De Hogerwaardpolder is ongeschikt als broedgebied het Hogerwaardschor is dat wel, zo ook de Brabantse Wal. Een waarneming op 9 augustus - met foto - van een met prooi naar oost vliegende vogel met prooi duidt op het laatste (Anonymus, wrn.nl).

Axel Smitschorre e.o. (OZV). Drie waarnemingen van telkens één vogel tussen 2 juni en 28 juli.

Braakman Hoek/Philippine (MZV). 20 waarnemingen tussen 26 mei en 15 augustus met balts op 20 juni (Dirk Verroken, wrn.nl).

Van Wuijckhuisebos Hoek (MZV). Een waarneming van een laagvliegend paar op 30 juni (Cornelis Fokker). Dit gebied wordt door vogelaars maar weinig bezocht.

Plasschaertbos Koewacht (OZV). Geslaagd broedgeval vastgesteld door Dennie Vercruijsse en Tjorven Vercruysse-van Houcke. Het nest werd gevonden op 2 augustus. Eén dag later is het gecontroleerd met een drone. Het enige jong is geringd op 6 augustus. De berekende start van de eileg is 3 juni. Tijdens het ringen zijn ook prooien verzameld. Het ging om een halfwas Merel, raten van de Gewone Wesp (440 cellen) en die van een Europese Hoornaar (220 cellen) (HC). Op 17 augustus vloog de man met een halfwas Houtduif naar het nest.

Jonge Wespendief op een nest bij Koewacht OZV op 3 augustus 2025. Op 6 augustus werd het jong gewogen, gemeten en geringd. Op basis van de vleugellengte was het 30 dagen oud. Dronefoto Bas de Maat.

Kloosterbos Koewacht (OZV). Tussen 5 juli en 9 augustus 17 waarnemingen op zeven verschillende dagen, waaronder op 5 en 19 juli roep (Luud Persijn). Drie uur waken op 9 augustus leverden vier verschillende ex. op, maar geen broedaanwijzing (Dennie Vercruijsse, HC).

Sanderstraat Koewacht (OZV). Op 19 juni vloog een ouder met een bebladerde tak het bos in. Vanaf 1 juli werd alleen de man nog maar gezien. Op 16 juli is het nest gevonden en gecontroleerd met een camera op stok. Het bleek te gaan om een zomernest (Dennie Vercruijsse en anderen).[9]

Groot Eiland Axel/Hulst (OZV). Tussen 3 juli en 17 augustus twaalf waarnemingen. Vlinderen werd waargenomen op 21 juli. Op 11 juni en 5 augustus werden twee vogels gelijktijdig gezien (Rob Remmerts, Wilfried Van Vaerenbergh, wrn.nl)

Waterleidingbossen en Wildelanden Sint Jansteen/Heikant (OZV). Zes waarnemingen tussen 29 mei en 15 juni. Op 29 mei een vlinderend paar (Henk Nijskens, wrn.nl)

Waterleidingbossen en Bos Waterstraat Clinge (OZV). Twee waarnemingen: één vogel op 4 juli en twee vogels op 11 juni (Rob Remmerts, Alex Wieland, wrn.nl).

[9] Een zomernest bij de wespendief duidt op een nest dat in de zomer wordt gebouwd maar niet wordt gebruikt om eieren te leggen. De kans dat dat een jaar later wel gebeurd is vrij groot (Riem Vis et. al 2019.)

7.2 Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*

De Zeeuwse populatie wordt voor 2025 geschat op 174-195 broedparen (Tabel 2). Sinds 2018 is de populatie stabiel. In 2000-2002 ging het echter nog om 262-359 paren (Castelijns 2022a).

Tabel 2. Aantal nestvondsten (nst), territoria (ter) en schatting van het aantal broedparen van de Bruine Kiekendief in Zeeland in 2025.

Deelgebied		2025	2025	2025	2025
Naam	**code**	**nst**	**ter**	**min**	**max**
Grevelingen, Krammer & Markiezaat	GKM	0	0	0	1
Schouwen	SCH	3	6	6	8
Duiveland	DUI	5	10	10	11
Tholen & Sint Philipsland	THO	16	21	21	21
Oosterschelde	OOS	0	0	0	0
Noord-Beveland	NBE	6	8	8	8
Veerse Meer	VEE	0	0	0	0
Walcheren	WAL	16	21	21	21
Zuid-Beveland	ZBE	14	21	21	25
Hals Zuid-Beveland	HZB	8	9	9	10
Westerschelde	WES	8	9	25	28
West Zeeuws-Vlaanderen	WZV	19	22	22	26
Midden Zeeuws-Vlaanderen	MZV	4	6	6	6
Oost Zeeuws-Vlaanderen	OZV	20	22	25	30
Totaal 2025		**119**	**155**	**174**	**195**

Van 88 van de 125 nesten is bekend of ze slaagden of niet: 27% hiervan mislukte. De berekening is uitgevoerd inclusief nesten waarvan het succes werd vastgesteld aan de hand van uitgevlogen jongen op locaties die niet onder controle stonden. Als de 28 nesten waarbij dit het geval was buiten beschouwing worden gelaten, mislukte 33%. Ook dit is waarschijnlijk een overschatting omdat waarnemers geneigd zijn van mislukte nesten geen nestkaart aan te maken en omdat het nest al mislukt kan zijn vóór het eerste bezoek en hierdoor buiten beeld blijft.

Van maar twee nesten is de mislukkingsoorzaak en van 22 nesten het mislukmoment bekend (Tabel 3).

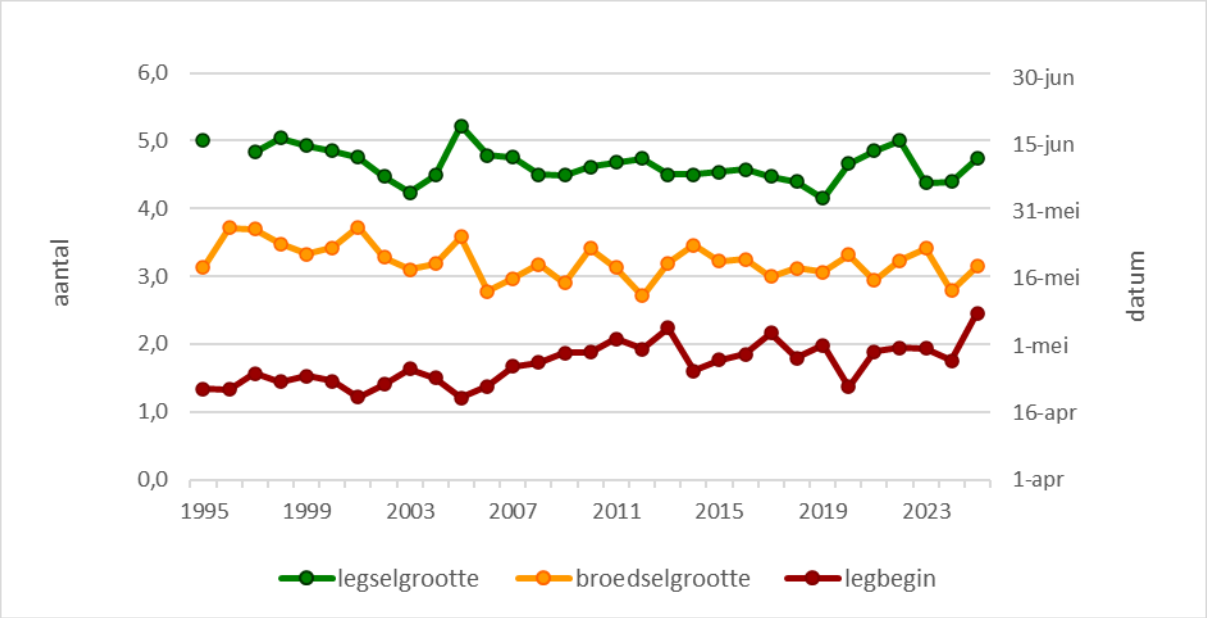
De gemiddelde start van de eileg was met 8 mei uitzonderlijk laat. De legselgrootte en het aantal uitgevlogen jongen waren gemiddeld (Tabel 4 en Figuur 12).

Tabel 3. Mislukmoment en oorzaak mislukking bij nesten van Bruine Kiekendieven in Zeeland in 2025.

mislukmoment --> / **oorzaak en bewijs**	**nest- of eifase**	**eifase**	**ei- of jongenfas**	**jongen-fase**	**onbekend**	**totaal**
mens: loopsporen naar nest		1				1
predatie: bijtsporen zoogdier, Vos				1		1
ouders niet meer waargenomen	3				1	4
onbekend	4		6	7	1	18
totaal	**7**	**1**	**6**	**8**	**2**	**24**

Tabel 4. Legbegin, legselgrootte (alleen complete legsels) en aantal uitgevlogen jongen bij de Bruine Kiekendief in Zeeland in 2025 in vergelijking met de periode 1995-2025.
Gem = gemiddeld, Min = minimum, Max = maximum, SD = standaardafwijking en N = aantal waarnemingen.

		Legbegin					Legselgrootte			Uitgevlogen		
Soort	**periode**	**Gem**	**Min**	**Max**	**SD**	**N**	**Gem**	**SD**	**N**	**Gem**	**SD**	**N**
Bruine Kiekendief	2025	8-mei	7-apr	28-mei	16,8	14	4,7	1,23	27	3,2	1,14	20
Bruine Kiekendief	1995-2025	26-apr	24-mrt	29-jun	14,3	865	4,6	1,10	833	3,2	1,04	1229

Figuur 12. Legbegin, legsel- en broedselgrootte bij de Bruine Kiekendief in Zeeland in de periode 1995-2025. Alleen resultaten in jaren met minimaal vijf waarnemingen zijn opgenomen.

In 2025 werden maar 26 prooien genoteerd. Hieronder vier Veldmuizen en elf niet tot op soort gedetermineerde muizen waarvan het aannemelijk is dat het ook Veldmuizen betreft.

7.3 Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus*

In 2025 broedde in Nederland nog maar om één paar. Aan het eind van de vorige eeuw waren dat er nog een honderdtal (Boele 2025). In Zeeland heeft de soort maar één keer gebroed. Overzomering vindt daarentegen vrijwel jaarlijks plaats (Castelijns 2022b).

In 2025 ging het in de maanden juni en juli in Zeeland om 21 waarnemingen (22 vogels). Zeven keer ging het om een man, zes keer om een vogel in vrouwkleed en van negen vogels is het kleed niet bekend.

Bij de vogels in vrouwkleed is van drie de leeftijd bekend; twee tweede kalenderjaar en één eerste kalenderjaar man (foto).

Eerste kalenderjaar man Blauwe Kiekendief, Waterdunen Breskens (WZV). Deze vogel werd in de periode van 27 juli tot en met 17 augustus geregeld waargenomen. Foto Vincent Tibacks.

7.4 Grauwe Kiekendief *Circus pygargus*

Op wrn.nl zijn voor de maanden juni en juli zes waarnemingen ingevoerd. Bij één hiervan - een prooidragende vogel op 27 juni bij Vrouwenpolder gaat het vrijwel zeker om een foute determinatie. De soort broedt namelijk niet in Zeeland. Het laatste broedgeval vond plaats in 1991 (Castelijns 2022c).

Bij de resterende vijf waarnemingen gaat het om: een 2kj man bij Nieuwerkerk op 9 juni (foto op wrn.nl), een onvolwassen vogel op bij Kamperland op 10 juni, een 2kj vrouw bij Terneuzen op 12 juni (foto op wrn.nl), een subadulte man bij Ouwerkerk op 29 juni en een vogel zonder kleedaanduiding bij Kerkwerve op 28 juli. Evenals bij de Blauwe Kiekendief gaat het vooral om vogels die nog niet aan broeden toe zijn.

7.5 Zeearend *Haliaeetus albicilla*

Tekst: Dirk van Straalen

Wederom geen broedende zeearenden in Zeeland, maar wel drie paren waarvan hun territoria ook binnen Zeeland vallen. Het paar van het Krammer was wederom niet succesvol en ook het paar van het Markiezaat mislukte in de eifase. Bij beide paren is onduidelijk wat de oorzaak van het mislukken was. Het paar van de Slikken van Flakkee kreeg drie jongen, die alle drie uitvlogen. Hoewel het aantal waarnemingen binnen de zoute wateren in Zeeland lichtjes toeneemt, zijn er nog geen aanwijzingen voor vestiging binnen de provincie.

7.6 Visarend *Pandion haliaetus*

De Nederlandse populatie van de Visarend omvatte in 2024 zes en in 2025 elf paren. In 2025 gingen vijf paren tot broeden over. De overige zes paren hadden wel een nest, maar daar bleef het bij (Boele 2025 en Albert de Jong Sovon). Eén van de paren broedde in Zeeland op de Slikken van de Heen GKM. Ze brachten twee jongen groot. Het vrouwtjes draagt een kleurring, ze was ook in 2023 en 2024 aanwezig (Castelijns 2024, 2025). Het is heel wel mogelijk dat het ook bij het mannetje om dezelfde vogel gaat. Visarenden overwinteren weliswaar apart, maar vormen vaak een broedpaar voor het leven (Scottish Wildlife Trust).

Met behulp van waarneming.nl is hiernavolgend overzicht samengesteld.

- Eerste waarneming van de man op 23 maart, vorig jaar was dat op 30 maart (diverse waarnemers).
- Op 4 april zat de man voor het eerst op de nestrand samen met een Witte Kwikstaart (Rita Swierstra, foto).
- Op 7 april werd voor het eerst nestbouw gezien (Jaco Walhout, foto).

Links op 4 april 2025 man Visarend voor het eerst dat jaar op het nest. Met aan de rechterkant van het nest een Witte Kwikstaart (Motacilla alba). Deze soort heeft onder in het nest gebroed. In juli vlogen de ouders af en aan met voer voor de jongen (Foto en mededeling Rita Swierstra). Rechts dezelfde vogel op 7 april voor het eerst vliegend met een tak (foto Jaco Walhout).

- Op 9 april werden voor het eerst beide vogels gezien, op die dag werd ook voor het eerst gebaltst en een dag later stonden beide ouders voor het eerst op het nest. Toen ze op 17 april eveneens allebei op het nest stonden werd een derde exemplaar waargenomen; “even cirkelend boven het nest en dan doorvliegend” (Leo Raats).
- Op 26 april werd voor het eerst een ouder in broedhouding op het nest gezien (Irene te Winkel, foto).
- Een foto van 12 juni wijst op jongen (Jan van den Berge). Vanaf 13 juni maken meerdere waarnemers daarvan melding en vanaf 15 juni worden geregeld twee jongen gemeld. De 47 dagen tussen 26 april en 12 juni zijn langer dan de gemiddelde broedtijd. Op de website van Scottisch Wildlife Trust wordt als broedduur gemiddeld 37 dagen vermeld. Dit stemt overeen met de drie nesten waarvan dat in Nederland bekend is (Albert de Jong Sovon).

Links, 12 juni 2025 Visarendpaar op het nest in een houding die jongen doet vermoeden (foto Jan van den Berge). Rechts het Visarendpaar met twee bijna vliegvlugge jongen op 5 juli 2025 (foto Rita Swierstra).

- Op een foto van Marijke Sies op 3 juli vliegt een ouder met een Baars (*Perca fluviatilis).* Rekening houdend met de grootte van de Visarend gaat het om een dier ter grootte van 25-30 cm. Op 30 augustus wordt een van de jongen etend van een platvis waargenomen (foto).
- Op 5 juli zijn de jongen even groot als hun ouders (Rita Swierstra, foto).
- Op 9 juli worden beide jongen voor het eerst vliegend waargenomen (Huibert van den Bos). De jongen keren in verband met de door de ouders aangevoerde prooi tot 5 september nog regelmatig terug op het nest.
- Op 6 september worden voor het laatst de beide ouders met hun jongen waargenomen (Robin van Dijk). De laatste waarneming van een Visarend in het gebied is van 20 september (diverse waarnemers).

Op drie locaties in Zeeland werden tijdens het broedseizoen of kort daarna Visarenden waargenomen in geschikt broedhabitat.

- Groot Eiland Hulst OZV: één vogel op 8, 10 en 14 juli (Henk Nijskens en Jo de Kind, wrn.nl).
- Markiezaat en Hogerwaardpolder GKM & HZB: waarneming van 1-2 ex. op 29 jun, 17 juli, 28 juli en op vijf dagen in augustus (diverse waarnemers, wrn.nl).
- Hedwigeschor WES: in de periode van 12 augustus tot en met 6 september 1-3 ex. op twaalf dagen. Waaronder een paar keer op het voor deze soort geplaatste kunstnest (wrn.nl).

7.7 Havik *Astur gentilus*

Met behulp van 28 nestkaarten, de in 2025 op wrn.nl ingevoerde gegevens en kennis van de al enige tijd bezette broedlocaties, is voor dat 2025 een schatting van het aantal broedparen gemaakt. Ze komt uit op 67-84 paren (Tabel 5**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Het eerste bewezen broedgeval is van 2002. In 2004 ging het al om 8-17, omstreeks 2010 om 37-55 en in de periode 2016-20 om 63-90 paren (Castelijns 2022d). Dat is vergelijkbaar met tegenwoordig.

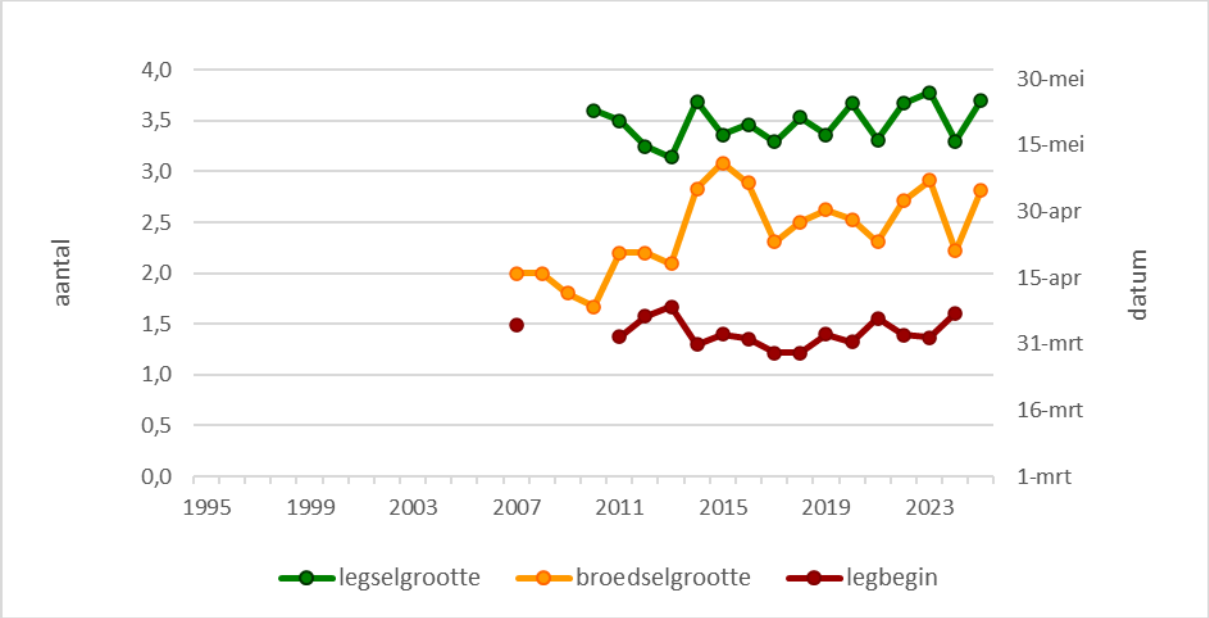
Tabel 5. Aantal nestvondsten (nst), territoria (ter) en schatting van het aantal broedparen van de Havik in Zeeland in 2025.

Deelgebied		2025	2025	2025	2025
Naam	code	nst	ter	min	max
Grevelingen, Krammer & Markiezaat	gkm	1	7	7	8
Schouwen	sch	3	5	5	5
Duiveland	dui	0	3	3	4
Tholen & Sint Philipsland	tho	0	1	4	6
Oosterschelde	oos	0	0	0	0
Noord-Beveland	nbe	1	2	2	3
Veerse Meer	vee	4	6	6	8
Walcheren	wal	6	12	12	14
Zuid-Beveland	zbe	5	6	7	9
Hals Zuid-Beveland	hzb	3	4	4	4
Westerschelde	wes	0	0	0	0
West Zeeuws-Vlaanderen	wzv	2	1	2	4
Midden Zeeuws-Vlaanderen	mzv	5	5	5	5
Oost Zeeuws-Vlaanderen	ozv	3	7	10	14
Totaal 2025		**33**	**59**	**67**	**84**

De gemiddelde start van de eileg, 30 maart, was drie dagen vroeger dan gemiddeld. De spreiding - met als uiterste datums 25 maart en 3 april - was gering. De legsel- en broedselgrootte en waren met respectievelijk 3,7 en 2,8 bovengemiddeld (Tabel 6 en Figuur 13).

Tabel 6. Legbegin, legselgrootte (alleen complete legsels) en aantal uitgevlogen jongen bij de Havik in Zeeland in 2025 in vergelijking met de periode 1995-2025.
Gem = gemiddeld, Min = minimum, Max = maximum, SD = standaardafwijking en N = aantal waarnemingen.

		Legbegin					Legselgrootte			Uitgevlogen		
Soort	periode	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Havik	2025	30-mrt	25-mrt	3-apr	3,1	11	3,7	0,48	10	2,8	0,87	11
Havik	1995-2025	2-apr	14-mrt	27-apr	8,0	164	3,5	0,68	180	2,5	0,91	245

Figuur 13. Legbegin, legsel- en broedselgrootte bij de Havik in Zeeland in de periode 2007-2025. Alleen resultaten in jaren met minimaal vijf waarnemingen zijn opgenomen.

Voor de Havik vormen zoals gewoonlijk duiven de belangrijkste prooi. Van de in totaal 74 prooien ging het om achttien Houtduiven, elf Post- of Stadsduiven en zowel drie Holenduiven als drie Turkse Tortels. Kraaiachtigen komen op de tweede plaats; twee Gaai, zes Ekster, acht Kauw en twee Zwarte Kraai. Het zou interessant zijn om in het bolwerk voor de soort - het Veerse Meer - flink wat prooien te verzamelen. Het zou zo maar kunnen dat daar het prooispectrum anders is, bijvoorbeeld meer watervogels.

Eén van de drie jonge Haviken net boven het nest. Het betreft een man van 38 dagen oud.Broer en zus zaten nog op het nest. Braakman Noord Biervliet 22 juni 2025. Foto Bas de Maat.

7.8 Sperwer *Accipiter nisus*

Voor wat betreft de Sperwer was de oogst in 2025 met slechts 16 nestkaarten bijzonder mager. Bij 14 kaarten ging het om een nest en van elf hiervan is het broedsucces bekend: negen geslaagd en twee mislukt. Andere bronnen (vooral wrn.nl) leverden 41 paren op waarvan in 19 gevallen een (aanwijzing voor) een nest en negen keer met uitgevlogen jongen.

Van maar twee paren is het legbegin bekend (29 en 30 april) van één paar de legselgrootte (5 eieren) en van drie de broedselgrootte: 2, 4 en 5 uitgevlogen jongen (Tabel 7).

Tabel 7. Legbegin, legselgrootte (alleen complete legsels) en aantal uitgevlogen jongen bij de Sperwer in Zeeland in 2025 in vergelijking met de periode 1995-2025.
Gem = gemiddeld, Min = minimum, Max = maximum, SD = standaardafwijking en N = aantal waarnemingen.

		Legbegin					Legselgrootte			Uitgevlogen		
Soort	**periode**	**Gem**	**Min**	**Max**	**SD**	**N**	**Gem**	**SD**	**N**	**Gem**	**SD**	**N**
Sperwer	2025	29-apr	29-apr	30-apr	0,7	2	5,0	0,00	1	3,7	1,53	3
Sperwer	1995-2025	2-mei	15-apr	2-jun	8,2	231	4,5	1,00	244	3,3	1,21	392

In 2025 werden 85 prooien als plukrest verzameld en één als zichtwaarneming genoteerd. Het gaat om 24 verschillende vogelsoorten. De meest aangetroffen soorten zijn Pimpelmees (14x), Koolmees (11x) en Huismus (13x).

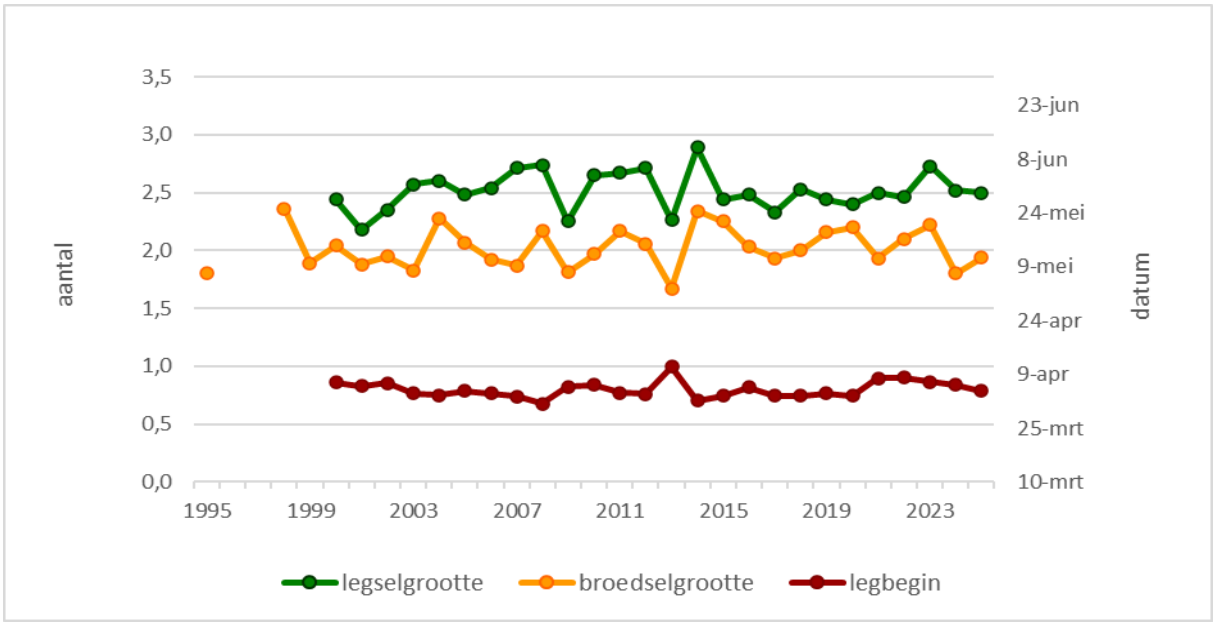
Vijf Sperwerjongen van 12-14 dagen oud, Braakman Zuid Philippine MZV 25 jun 2025. Foto Bas de Maat.

7.9 Buizerd *Buteo buteo*

De start van de eileg van de Buizerd was in 2025 gemiddeld. Dat geldt ook voor de legselgrootte en het aantal uitgevlogen jongen (Tabel 8 en Figuur 14). In 2025 werd geen enkel vierlegsel gevonden.

Tabel 8. Legbegin, legselgrootte (alleen complete legsels) en aantal uitgevlogen jongen bij de Buizerd in Zeeland in 2025 in vergelijking met de periode 1995-2025.
Gem = gemiddeld, Min = minimum, Max = maximum, SD = standaardafwijking en N = aantal waarnemingen.

		Legbegin					Legselgrootte			Uitgevlogen		
Soort	**periode**	**Gem**	**Min**	**Max**	**SD**	**N**	**Gem**	**SD**	**N**	**Gem**	**SD**	**N**
Buizerd	2025	4-apr	30-mrt	21-apr	5,4	15	2,5	0,58	28	1,9	0,63	31
Buizerd	1995-2025	4-apr	15-mrt	5-mei	7,7	787	2,5	0,68	818	2,0	0,75	1535

Figuur 14. Legbegin, legsel- en broedselgrootte bij de Buizerd in Zeeland in de periode 1995-2025. Alleen resultaten in jaren met minimaal vijf waarnemingen zijn opgenomen.

In 2025 werden slechts 55 prooien op of bij een Buizerdnest genoteerd: zes als braakbal, 48 als plukrest en één zichtwaarneming. Bij de plukresten was het Konijn met 14 de belangrijkste prooi, gevolgd door elf duiven, vier Fazanten (drie pullen en een volgroeid) en drie Mollen. Bij de braakballen ging het bij twee van de zes prooien om een Mol.

Drie jonge Buizerds variërend in leeftijd van 25-29 dagen, Terhole 15 juni 2025. Foto Bas de Maat.

7.10 Torenvalk *Falco tinnunculus*

Vogelbescherming en Sovon hebben 2025 uitgeroepen tot het 'Jaar van de Torenvalk', met als doel extra aandacht en onderzoek om beschermingsmaatregelen te kunnen nemen. Plannen voor extra onderzoek vloeiden voort uit de voorstudie van Brinkman et al. (2024).[10] De landelijke focus kwam op (1) Waar bidt de Torenvalk, (2) Wat eet de Torenvalk en (3) Waar broedt de Torenvalk.

Omdat het ook in Zeeland al een tijdje minder met de soort ging, wordt in Zeeuws-Vlaanderen al sinds 2015 extra onderzoek uitgevoerd. Het gaat om (1) jaarlijkse controle van een vast aantal nestkasten, (2) intensivering van het prooionderzoek door middel van plukresten (broedseizoen) en braakballen in zowel het broedseizoen als de winter (3) de geslachtsverhouding van jongen op het nest en (4) onderzoek naar overleving middels een RAS-project.

Voorafgaand aan het broedseizoen van 2025 werden hetgeen we in Zeeland al doen en de landelijke plannen in verband met het Jaar van de Torenvalk op een rijtje gezet. Aan de hand daarvan besloten we ons voor wat betreft 2025 Zeeland te richten op een populatieschatting, een inventarisatie van het aantal nestkasten en de bezetting daarvan, uiteraard met voortzetting van het al lopend onderzoek en hier en daar aangevuld met wat extra's. De afwegingen, aanvullingen, gebruikte handleidingen en informatie over het lopende onderzoek zijn te vinden op de website.

Het meeste onderzoek in Zeeuws-Vlaanderen loopt nog tot in 2026. Verderop komen alvast wat resultaten ter sprake.

Zes jonge Torenvalken in een nestkast bij Westdorpe. De jongen variëren in leeftijd van 25-27 dagen. Ze hebben met 240-312 gram een bovengemiddeld gewicht. Westdorpe 28 mei 2025. Foto Bas de Maat.

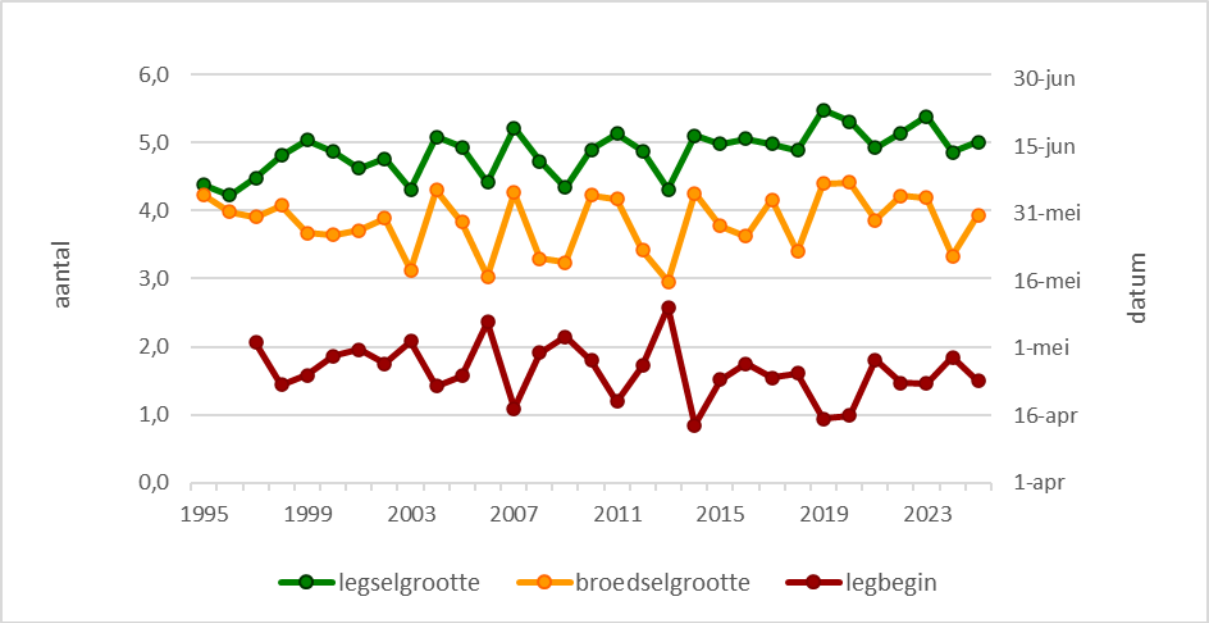
[10] In Brinkman et al. 2024 staat "Van Flevoland, Groningen, Overijssel, Utrecht en Zeeland zijn onvoldoende gegevens beschikbaar voor het maken van een provinciale trend". Voortaan toch maar wat verder kijken dan in de eigen database, bijvoorbeeld in de Avifauna Zeelandica (Castelijns 2022e). Nota bene een uitgave van Sovon. Lezen die meisjes en jongens dan niet?

Broedbiologie

Het legbegin van de Torenvalk was in 2025 met 23 april iets vroeger dan gemiddeld. De legselgrootte was iets groter dan normaal. Twee 7-legsels en achttien 6-legsels op een totaal van 77 legsels passen in dat beeld. Ook het aantal uitgevlogen jongen per succesvol was iets hoger dan gemiddeld (Tabel 9, Figuur 15 en Bijlage 4).

Tabel 9. Legbegin, legselgrootte (alleen complete legsels) en het aantal uitgevlogen jongen bij de Torenvalk in Zeeland in 2025 in vergelijking met de periode 1995-2025.
Gem = gemiddeld, Min = minimum, Max = maximum, SD = standaardafwijking en N = aantal waarnemingen.

		Legbegin					Legselgrootte			Uitgevlogen		
Soort	**periode**	**Gem**	**Min**	**Max**	**SD**	**N**	**Gem**	**SD**	**N**	**Gem**	**SD**	**N**
Torenvalk	2025	23-apr	27-mrt	24-mei	11,1	66	5,0	0,85	77	3,9	1,07	90
Torenvalk	1995-2025	25-apr	18-mrt	25-jun	12,5	1738	4,9	0,87	2219	3,8	1,19	2525

Figuur 15. Legbegin, legsel- en broedselgrootte bij de Torenvalk in Zeeland in de periode 1995-2025. Alleen resultaten in jaren met minimaal vijf waarnemingen zijn opgenomen.

Populatieschatting (Tabel 10)

Er waren twee manieren om daar aan deel te nemen. Aan de oproep om een gebied in zijn geheel te karteren, gaf niemand gehoor.[11] Beter ging het met het in beeld brengen van het aantal adulte mannetjes via wrn.nl. Het idee was dat die goed te onderscheiden zijn van vrouwtjes en van niet-broedende jonge vogels. Bij Torenvalken gaat het bij de niet-broeders vaak om vogels die nog geen jaar oud zijn. Zowel mannetjes en vrouwtjes zijn dan nog in vrouwkleed. Ze krijgen het adulte kleed pas na de eerste rui in de loop van de zomer. Mannetjes zijn vanaf dat moment goed herkenbaar aan hun grijze kop en staart. Het in kaart brengen van adulte mannetjes helpt bij het maken van een populatieschatting. Voor de

[11] Zelfs de auteur niet. Ergens in de winter van 2024 had hij besloten om na 35 jaar te stoppen met het karteren van het 80 km^2 grote Midden Zeeuws-Vlaanderen. Hij had daarvoor twee redenen; een heel voorjaar in Noord-Scandinavië en na deze onderbreking vanaf 2026 zich richten op een enkele soorten, waaronder de Bruine Kiekendief, de soort die het in Zeeland nog moeilijker heeft dan de Torenvalk.

schatting in Tabel 10 leverden de waargenomen adulte mannen 73 extra broedparen op; het gaat in de tabel om het verschil tussen kolommen 'ter' en 'ter mn'. Het aantal broedparen voor 2025 wordt geschat op 360-410. Dat is 8% minder dan de laatste schatting, die van 2018-20 (Tabel 10). De verschillen per deelgebied zijn ongetwijfeld een gevolg van de onnauwkeurigheid van de schattingen.

Hoewel het slechte broedseizoen van 2024 en de lage winteroverleving die daarop volgde voor een dip zorgden, compenseerden de gunstige broedresultaten van 2025 en de eveneens gunstige omstandigheden in de winter van 2025/26 dit (zie *Overleving*). Hierdoor kan een afname van 8% snel teniet worden gedaan.

Tabel 10. Aantal nestvondsten (nst), territoria (ter), territoria als gevolg van waargenomen adulte mannen (ter mn, zie tekst) en schatting van het aantal broedparen van de Torenvalk in Zeeland in 2025. In de zwartgedrukte kolommen de schatting voor 2018-20 uit de Avifauna Zeelandica (Castelijns 2020e, zie ook voetnoot 10). Voor deelgebieden met een gering aantal Torenvalken is de trend weggelaten.

Deelgebied		**2025**	**2025**	**2025**	**2025**	**2025**	**2018-20**	**2018-20**	**trend**
Naam	**code**	**nst**	**ter**	**ter mn**	**min**	**max**	**min**	**max**	
Grevelingen, Krammer & Markiezaat	gkm	1	1	1	2	4	4	8	-
Schouwen	sch	4	5	13	20	22	30	65	-6%
Duiveland	dui	10	10	17	22	25			
Tholen & Sint Philipsland	tho	16	16	19	29	32	25	40	-6%
Oosterschelde	oos	1	1	1	2	2	0	0	-
Noord-Beveland	nbe	11	11	12	18	22	15	25	0%
Veerse Meer	vee	0	0	0	0	0	0	2	-
Walcheren	wal	22	28	32	34	37	25	40	9%
Zuid-Beveland	zbe	8	12	22	50	60	80	120	-20%
Hals Zuid-Beveland	hzb	10	11	15	23	27			
Westerschelde	wes	1	1	1	1	1	0	0	-
West Zeeuws-Vlaanderen	wzv	24	24	39	60	70	60	95	-16%
Midden Zeeuws-Vlaanderen	mzv	12	13	20	23	25	25	25	-4%
Oost Zeeuws-Vlaanderen	ozv	57	57	71	76	83	65	90	3%
Totaal		**177**	**190**	**263**	**360**	**410**	**329**	**510**	**-8%**

Aantal nestkasten, bezetting, nestsucces en nestplaats (Tabel 11)

De inventarisatie van de nestkasten leverde voor Zeeland 484 kasten op, volgens opgave van de waarnemers werden er 326 (67%) hiervan gecontroleerd. Bij 296 kasten (61%) voldeden de controles aan de vooraf gestelde criteria; per kast minimaal twee controles waarvan de eerste in de periode 28 april-10 mei en de tweede in de periode 25 mei-5 juni. Van de op de juiste manier gecontroleerde kasten was 51% bezet. Van deze 152 bezette kasten werden er 127 op de juiste wijze gecontroleerd op broedsucces: 72% was succesvol (Tabel 11). Voor beide uitkomsten geldt dat ze ongetwijfeld door vooringenomenheid van de waarnemers zijn beïnvloed. Zo werd nogal eens een nestkast niet meer gecontroleerd omdat de waarnemer aannam dat deze toch niet bezet was of ging men van een succesvol broedsel uit na een controle in de kleine jongenfase. Voor de gehanteerde criteria zie hoofdstuk 2.

Rekening houdend met 484 kasten waarvan er 296 werden gecontroleerd en 152 ware bezet wordt het aantal nestkastbroeders geschat op 200-225 paren. Bij een populatie van 360-410 paren betekent het dat circa 55% van de Zeeuwse Torenvalken in een nestkast broedt. De rest doet elders, bijvoorbeeld in een holte of in een nis, op een richel, in een kast bedoeld voor een andere soort (Kerkuil en Slechtvalk) of in een nest van een andere soort. Wat deze laatste categorie betreft ging het sinds 1995 om: Blauwe Reiger 1, Buizerd 4, Ekster 34, Houtduif 3, Kauw 2, kraaiachtige 12 en Zwarte Kraai 48. Het grote aandeel van nesten van Ekster en Zwarte

Kraai valt op. Beide soorten zijn in Zeeland zeer algemeen (van Gilst 2022 en van Gilst & Meininger 2022).

Tabel 11. Aantal opgespoorde en aantal bezochte nestkasten, aantal en aandeel volgens criteria gecontroleerde nestkasten (voor criteria zie tekst), aantal en aandeel bezette nestkasten en aantal succesvolle nestkasten bij de Torenvalk in Zeeland in 2025.
** berekend ten opzichte van het aantal bezette nestkasten ** berekend ten opzichte van het aantal gecontroleerde nestkasten.*

Deelgebied		Nestkasten		Gecontroleerd		Bezet		Succes		
Naam	**code**	**aantal**	**bezocht**	aantal	%	aantal	%	**aantal**	**% ***	**% ****
Grevelingen, Krammer & Markiezaat	gkm	0	0			-		-		
Schouwen	sch	20	18	16	80%	6	38%	3	50%	19%
Duiveland	dui	16	16	16	100%	9	56%	7	78%	44%
Tholen & Sint Philipsland	tho	36	33	27	75%	12	44%	9	75%	33%
Oosterschelde	oos	0	0			-		-		
Noord-Beveland	nbe	26	13	12	46%	11	92%	4	36%	33%
Veerse Meer	vee	0	0			-		-		
Walcheren	wal	66	61	49	74%	19	39%	13	68%	27%
Zuid-Beveland	zbe	71	14	12	17%	7	58%	5	71%	42%
Hals Zuid-Beveland	hzb	46	8	7	15%	7	100%	3	43%	43%
Westerschelde	wes	1	1	1	100%	0	0%	0		0%
West Zeeuws-Vlaanderen	wzv	76	38	37	49%	20	54%	16	80%	43%
Midden Zeeuws-Vlaanderen	mzv	26	25	24	92%	10	42%	7	70%	29%
Oost Zeeuws-Vlaanderen	ozv	100	99	95	95%	51	54%	43	84%	45%
Totaal		**484**	**326**	**296**	**61%**	**152**	**51%**	**110**	**72%**	**37%**

*Monitoring van in nestkast broedende Torenvalken in Zeeuws-Vlaanderen (**Fout! Ongeldige bladwijzerverwijzing.**)*

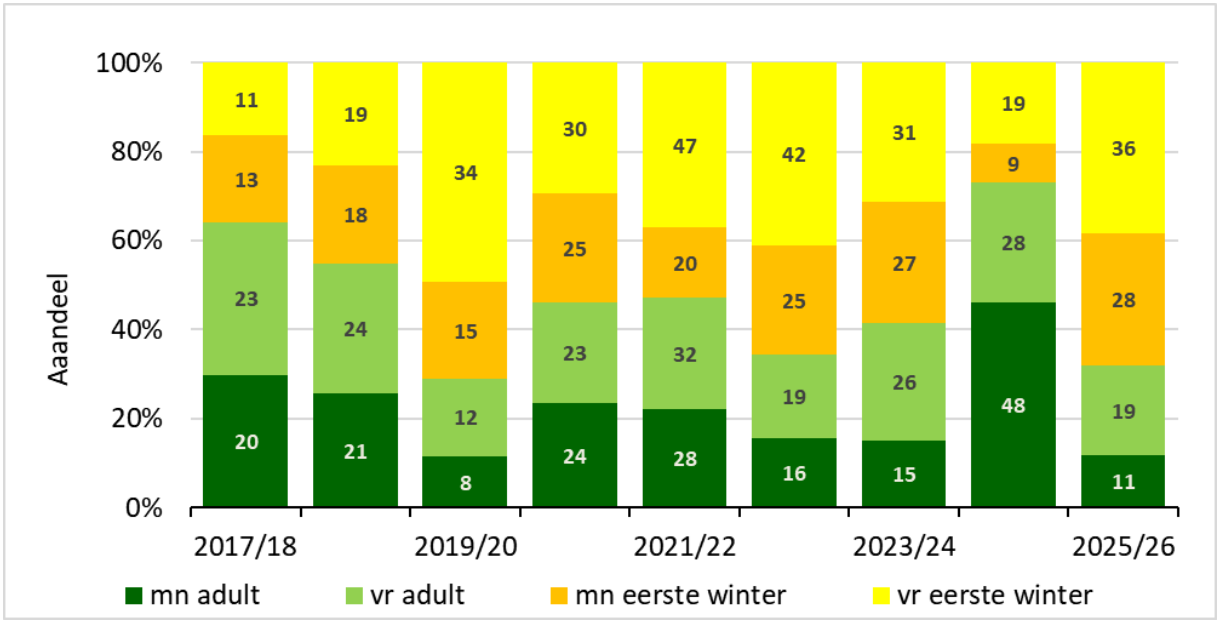
In Zeeuws-Vlaanderen worden sinds 2015 een flink aantal kasten jaarlijks gecontroleerd. Het bezettingspercentage van kasten in de periode 2015-2025 - berekend met kasten die minimaal in vier jaren werden gecontroleerd - varieert tussen 53% en 72%. Het aandeel succesvolle kasten ligt tussen 41% en 62%.

Tabel 12. Bezetting, broedsucces (Succesvol), totaal uitgevlogen jongen, gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per nest, gemiddeld gewicht van de jongen (zie tekst) en "overleving" (zie tekst) van Torenvalken in Zeeuws-Vlaanderen in de periode 2015-2025.

Jaar	Kasten	Bezet			Broedsucces			Uitgevlogen jongen		
	N	ja	nee	onb	N	ja	%	jaar-totaal	aantal per nest	gemidd gewicht [gr]
2015	112	72%	27%	1%	108	66	61%	244	3,70	235
2016	124	69%	20%	11%	109	61	56%	222	3,64	229
2017	128	65%	27%	8%	116	67	58%	278	4,15	226
2018	126	67%	33%	0%	124	61	49%	207	3,39	228
2019	129	67%	30%	3%	126	71	56%	311	4,38	239
2020	136	76%	19%	5%	123	76	62%	335	4,41	238
2021	136	69%	30%	1%	134	76	57%	292	3,84	219
2022	128	63%	34%	2%	124	69	56%	270	3,91	235
2023	132	65%	28%	7%	122	68	56%	287	4,22	227
2024	119	68%	32%	0%	115	47	41%	156	3,32	219
2025	131	53%	45%	2%	127	55	43%	215	3,91	234

Overleving (Figuur 16)

Hoe meer jongen uitvliegen hoe groter de kans dat er flink wat de winter doorkomen. Maar ook het uitvlieggewicht en de voedselsituatie in de winter zijn van belang. Vanaf een leeftijd van 20 dagen neemt het gewicht in het nest niet meer toe (Bijlsma 1997).[12] In Zeeuws-Vlaanderen wordt jaarlijks een flink aantal jongen geringd op een leeftijd dat ze op geslacht te brengen zijn (eveneens vanaf dag 20). In het daljaar 2024 wogen jongen vanaf die leeftijd gemiddeld 219 gram (SD 32,6; N=113) en in de topjaren 2019 en 2020 238 gram (SD=26,0; N=411). Een laag uitvlieggewicht in combinatie met de nogal eens na het broedseizoen voortdurende slechte voedselsituatie, is de meest voor de hand liggende reden dat in de winter van 2024/25 het aantal 'eerste winter' Torenvalken nog nooit zo laag was. In het voorjaar van 2025 waren de omstandigheden een stuk gunstiger: er vlogen meer jongen uit en het gemiddeld gewicht kwam met 234 gram (SD 23,8, N=145) al aardig in de buurt van dat van een topjaar (zie ook

Figuur 16. Resultaat van gestandaardiseerde wintervangsten van de Torenvalk in Zeeuws-Vlaanderen naar geslacht en leeftijd.

*Monitoring van in nestkast broedende Torenvalken in Zeeuws-Vlaanderen (**Fout! Ongeldige bladwijzerverwijzing.**)*

In Zeeuws-Vlaanderen worden sinds 2015 een flink aantal kasten jaarlijks gecontroleerd. Het bezettingspercentage van kasten in de periode 2015-2025 - berekend met kasten die minimaal in vier jaren werden gecontroleerd - varieert tussen 53% en 72%. Het aandeel succesvolle kasten ligt tussen 41% en 62%.

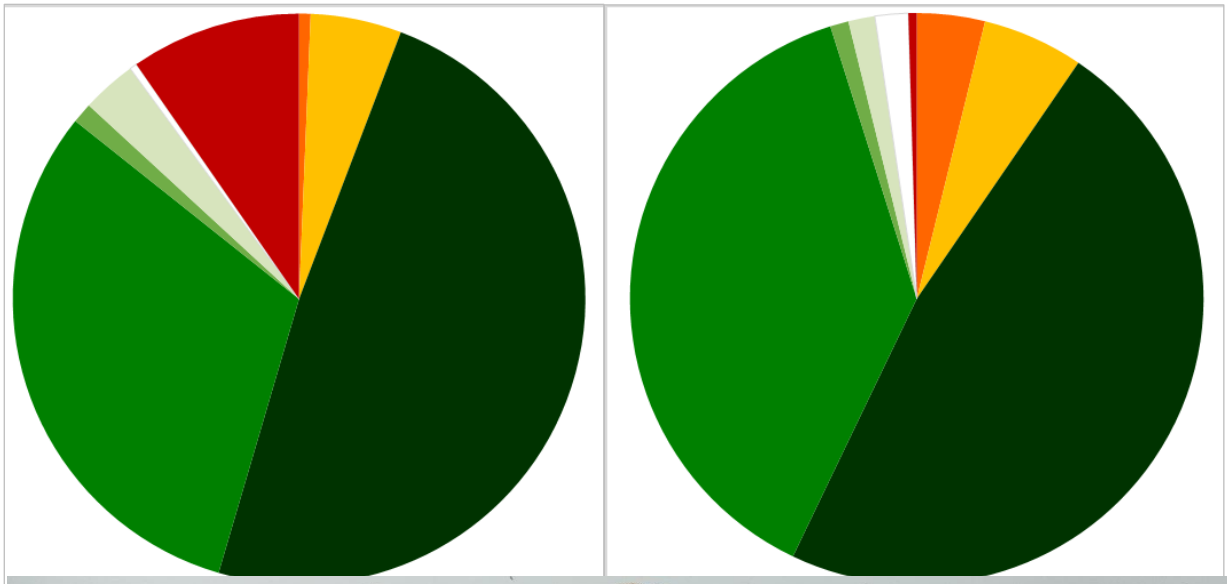
Tabel 12). Veel meer jongen haalden daardoor het eind van de winter (Figuur 16).

[12] In Zeeuws-Vlaanderen worden jongen Torenvalken bij voorkeur geringd zodra ze op geslacht gebracht kunnen worden. Dat is kan vanaf dag 20, maar wordt makkelijker als ze een paar dagen ouder zijn. Met de nodige ervaring en het juiste hulpmiddel 'de binnenhouder' lukt dat tot op een leeftijd van 30, vaak zelfs 32 dagen.

Prooien (Figuur 17a en 17b)

In totaal werden in de verslagperiode 656 prooien in de maanden april tot en met juli verzameld: 30 als plukrest, drie als zichtwaarneming en 623 als braakbal. De zichtwaarnemingen hadden betrekking op Veldmuis of Aardmuis. Bij de plukresten ging het om negentien vogels (waaronder zes Spreeuwen), één Mol en elf Veldmuizen. Het aantal prooien via braakballen is groter dan eerdere jaren omdat de waarnemers is gevraagd om ook tijdens de eicontrole te verzamelen. De uitwerking van het verschil volgt later. Bij de braakballen ging het om negen vogels: zeven niet op naam gebracht en tekens een Gele Kwikstaart en Koolmees. Voorts betrof het 148 insecten (10 hoornaren en de rest kevers), De rest was zoogdier: 157 onbekende muizen, achttien spitsmuizen, elf ware muizen, één mol en 279 woelmuizen. Van de woelmuizen konden er 37 tot op soort gedetermineerd worden, op één Rosse Woelmuis en één Aardmuis na ging het om Veldmuizen. Voor de Torenvalk is de Veldmuis met afstand de belangrijkste prooi. Ongetwijfeld heeft het overgrote deel van de 'woelmuizen' en de 'onbekende muizen' betrekking op deze soort.

Bij de in de periode 2015-25 verzamelde braakballen konden 433 woelmuizen tot op soort worden gedetermineerd: 89% was Veldmuis, 6% Rosse Woelmuis en 5% Aardmuis. Bijzonder was één Ondergrondse Woelmuis. In Figuur 17a en 16b wordt het resultaat van het braakbalonderzoek in Zeeuws-Vlaanderen voor deze periode 2015-2025 samengevat.

Partij braakballen verzameld op Veldstation Salftinghe op 22 maart 2024. De bruine braakballen bestonden voor het overgrote deel uit plantaardig materiaal. Een aantal hiervan is bewaard voor nader onderzoek.

7.11 Boomvalk *Falco subbuteo*

In 2025 zijn maar 16 broedparen opgespoord. Tien daarvan kwamen terecht op een nestkaart, de rest is van wwn.nl. In zeven gevallen was sprake van een nest. Op één na pas bewezen na het uitvliegen van de jongen. Van slechts één nest is de broedselgrootte bekend: 3 jongen (Tabel 13).

In 2025 stond maar één enkele prooi op de nestkaarten. Het ging om een Boerenzwaluw. Nauwelijks iets, maar meer dan de nul in 2024.

Tabel 13. Legbegin, legselgrootte (alleen complete legsels) en broedselgrootte bij de Boomvalk in Zeeland in 2025 in vergelijking met de periode 1995-2025.
Gem = gemiddeld, Min = minimum, Max = maximum, SD = standaardafwijking en N = aantal waarnemingen.

		Legbegin					Legselgrootte			Uitgevlogen		
Soort	**periode**	**Gem**	**Min**	**Max**	**SD**	**N**	**Gem**	**SD**	**N**	**Gem**	**SD**	**N**
Boomvalk	2025	-	-	-	-	-	-	-	-	3,0	0,00	1
Boomvalk	1995-2025	13-jun	2-jun	4-jul	7,6	39	2,6	0,84	19	2,4	0,79	122

7.12 Slechtvalk *Falco peregrinus*

In 2025 werden negen nestkaarten ingevuld en is de informatie van twee succesvolle paren afkomstig van wrn.nl. Vijf nestkaarten hadden betrekking op een succesvol broedgeval, één kaart op een mislukking en in de overige drie gevallen kon broeden niet worden bewezen. Het ging om de Radartoren Saeftinghe WES, de Basiliek Hulst OZV en de RK-kerk Koewacht OZV Het zijn alle drie geschikte locaties.

De Radartoren Saeftinghe is lastig te bezoeken. In 2019 en 2020 werden vanaf een boot jongen waargenomen. Op de Basiliek Hulst worden de in het vroege voorjaar wel vaker Slechtvalken gezien. Broeden kon nog niet worden bewezen. In 2025 ging het om vier waarnemingen in maart, waaronder een paring op de 20ste (foto, Jaco Kouwen). Ook voor wat betreft de RK-kerk Koewacht gaat het enkel om waarnemingen uit het vroege voorjaar, de laatste is van 4 april (Ron Flinterman, wrn.nl). Op deze locatie heeft één keer een mislukt broedgeval plaats gevonden; dat was in 2022, het ging toen mis in de eifase.

Van de nestkastbroeders, die jaarlijks worden gecontroleerd, worden de broedbiologische gegevens samengevat in (Tabel 14). Het valt op dat het paar van Axel telkens gemiddeld eerder met de eileg start dan de overige paren. Het paar van Middelburg start gemiddeld als laatste. Het bijzondere aan dit paar is dat het in 2022-25 telkens 5 eieren produceerden. Op een totaal van 96 legsels kwam dit maar zes keer voor (Bijlage 2).

Locatie	Legbegin	Legsel-grootte	Broedsel-grootte	Opmerking
Axel, Watertoren OZV	45718	4	4	Start eileg 2020-25 tussen 2 en 7 maart (N=6)
Goes, TV-toren ZBE	45730	3	2	Start eileg 2020-25 tussen 13 en 25 maart (N=6)
Hoek, DOW-terrein MZV	-	-	-	Start eileg 2020-25 tussen 6 en 20 maart (N=5)
Middelburg, Lange Jan WAL	45736	5	5	Start eileg 2020-25 tussen 19 en 24 maart (N=6)
Sas van Gent, Museum OZV	46095	3	2	Start eileg 2020-25 tussen 9 en 14 maart (N=4)
Yara Sluiskil OZV	45749	3	1	Broedde in 2020-22 en 2024 in onbereikbare nis

Tabel 14. Legbegin, legsel- en broedselgrootte van in nestkast broedende Slechtvalken in Zeeland in 2025. Het paar bij Hoek mislukte in de nest-of eifase.

Berekend met vijf paren waren de start van de eileg gemiddeld en broedselgrootte gemiddeld en de legselgrootte bovengemiddeld (***Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.***). Bij het nest van Axel staat een webcam. Dit levert veel extra gegevens op, enkele daarvan staan in Bijlage 3.***Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.***

Bij de Dikke Toren van Zierikzee SCH vlogen minimaal drie jongen uit (Huibert van den Bos, wrn.nl).

In de omgeving van het Mollekot IJzendijke WZV vond een succesvol broedgeval plaats: minimaal twee jongen uitgevlogen. Mogelijk werd er gebroed op een hoogspanningsmast in een oud nest van een Zwarte Kraai (Pieter Dhaluin, wrn.nl). Op 27 juli werd op 4,0 km van deze locatie - eveneens op een hoogspanningsmast - een paar met twee jongen gezien (Mark Hoekstein, Onno Boeren, wrn.nl). Dat jongen in elkaars gezelschap zich ver van het nest kunnen ophouden is eerder vastgesteld bij Axel. Het ging daar op 24 juni 2011 om drie gekleurringde jongen in een hoogspanningsmast op 3,5 km van het nest. Door één van de jongen werd zittend op een kraaiennest van een prooi gegeten. Eén dag later zaten twee jongen - opnieuw in een hoogspanningsmast, deze keer op 2,1 en 2,2 km van het nest. Ze waren in het gezelschap van de man (gegevens Willy Vink). Op 1 juli zaten beide ouders met twee jongen bij de nestkast, de jongen zelfs even in de kast. Op dat moment waren ze 80-82 dagen oud (webcamwaarneming).

In 2024 werd succesvol gebroed op de Sardijntoren Vlissingen WAL. Voor wat betreft 2025 zijn er drie waarnemingen in april en één in juni. Op 18 april ging het om een “bakkeleiend paar” (Marten Peene, wrn.nl).

Vier jonge Slechtvalken van 24-27 dagen oud na het ringen wachtend om teruggeplaatst te worden in het nest. De linker vogel is een man, de andere drie zijn vrouwen. De man woog 606 gram, de vrouwen varieerden 857-962 gram.

Het totaal in 2025 geregistreerde aantal prooien bedraagt 339, waarvan 294 bij het paar van Axel. Voor 79% betreft het hier webcamwaarnemingen; op naam gebracht door Dennie Vercruijsse. In totaal ging het om minimaal 43 soorten. Hiervan was 36% Post- of Stadsduif, 12% Spreeuw, 6% Merel en 5% Vink. Bijzondere prooien waren telkens één Steltkluut, Beflijster, Bonte Vliegenvanger en Wielewaal en twee Appelvinken (vrijwel jaarlijks in Axel).

8 Literatuur

BRUIN M.P. DE & WILDEROM M.H. 1961. Tussen Afsluitdammen en Deltadijken. I. Noord-Beveland. Geschiedenis van strijd, nederlaag en overwinning op het water.). Eigen uitgave, Vlissingen.

BOELE A. Zeldzame broedvogels in 2025. Sovon-nieuws 38: 6-9.

BRINKMAN C., WORTEL M. & KLEYHEEG E. 2024. Voorstudie Jaar van de Torenvalk. Sovonrapport 2024/104. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

CASTELIJNS H. 1996-2025 (in serie). Jaarverslag Werkgroep Roofvogels Zeeland 1995-2025. Werkgroep Roofvogels Zeeland. Eigen uitgave: http://www.roofvogelszeeland.nl.

CASTELIJNS H. 2005a (aangepaste versies 2007 en 2009). Protocol broedgedrag en nestonderzoek Bruine Kiekendief. Latere versies zijn van 2007 en 2009.

CASTELIJNS H. 2022a. Bruine Kiekendief. p. 901-905 in: Meininger P.L. (redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

CASTELIJNS H. 2022b. Blauwe Kiekendief. p. 905-910 in: Meininger P.L. (redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

CASTELIJNS H. 2022c. Grauwe Kiekendief. p. 912-914 in: Meininger P.L. (redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

CASTELIJNS H. 2022d. Havik. p. 896-900 in: Meininger P.L. (redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

CASTELIJNS H. 2022e. Torenvalk. p. 982-989 in: Meininger P.L. (redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

CASTELIJNS H. 2022f. Slechtvalk p. 1001-1005 in: Meininger P.L. (redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

VAN GILST A. 2022. Ekster. p. 1021-1024 in: Meininger P.L. (redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

VAN GILST A. & MEININGER P.L.M. 2022. Zwarte Kraai p. 1036-1039 in: Meininger P.L. (redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

JACOBUSSE C., VERGEER J.W. & WIELAND A. 2022. Vogels van het landelijke gebied in Zeeland. p. 275-289 in: Meininger P.L. (redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

VAN LUNTEREN P. & JAPINK M. 2022. Analyse dag-/nachttellingen. Haas, konijn en ree. Rapport. Bureau Waardenburg en Nederlandse Jagersvereniging.

VAN KLEUNEN A., FOPPEN R. & VAN TURNHOUT C. 2017. Basisrapport voor de rode lijst vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

VAN MANEN W., VAN DIERMEN J., VAN RIJN S. & VAN GENEIJGEN P. 2011. Ecologie van de Wespendief Pernis apivorus op de Veluwe in 2008-2010, populatie, broedbiologie, habitatgebruik en voedsel. Natura 2000 rapport, Provincie Gelderland Arnhem/Stichting Boomtop Assen .

RIEM VIS R., VAN BERGEN V.S. & BRINKGREVE J. 2019. Transitie van zomernest naar broednest bij Wespendieven *Pernis apivorus*, en aantekeningen over broed- en natale dispersie. De Takkeling 27 (2): 100- 116.

WILDEROM M.H. 1964. Tussen Afsluitdammen en Deltadijken. II. Noord-Zeeland (Schouwen-Duiveland, Tholen en St.-Philipsland). Eigen uitgave, Vlissingen.

WILDEROM M.H. 1968. Tussen Afsluitdammen en Deltadijken. III. Midden-Zeeland (Walcheren en Zuid-Beveland). Eigen uitgave, Vlissingen.

WILDEROM M.H. 1973. Tussen Afsluitdammen en Deltadijken. IV. Zeeuwsch-Vlaanderen. Eigen uitgave, Vlissingen.

9 Medewerkers

A. Cranendonk, Aad van Gelswijk, Ab Delzenne, Ab Klaassen, AC Bimmel, Acke Daniel, Ad Nuijten, Addy Snoep, Adri Clements, Adriaan Wisse, Adrie van de Wiel, Adri-Jan van der Velden, Alex de Smet, Alex Wieland, André Geelhoed, André Hannewijk, André Strootman, André van Reenen, Andries Hurks, Andries Zijlstra, Angelique Belfroid, Ans de Bijl, Anton van Haperen, Anton-Jan Vredeveld, Ard Lagrouw, Arie Dorsman, Arjan Loeve, Arjen van den Bos, Arjen van Gilst, Arnoud van den Berg, Arnout ter Schuur, Astrid Gijsen, Astrid Mathijssen, Barbara Gelens, Barbara Voogt, Barry Woudenberg, Bart Dijkstra, Bart Hoeymans, Bart Schot, Bart van Moolenbroek, Bart Vandevoorde, Bas de Maat, Bas Machielse, Bas van der Maas, Ben Bousché, Ben Koks, Bert van Broekhoven, Bert Vanden Berghe, Bert Wetsteijn, Bram Korteknie, Bram Roobol, Bram vd Hoek, Bram Vroegindeweij, Bregt Desmet, Camille Montegue, Carien Geertse, Carola André, Carola van Tilburg, Cees Lavooy, Chris Beaart, Christiaan Giljam, Christiaan Hiensch, Christian Roos, Christien Dhoore, Co van den Boogert, Coen van Nieuwamerongen, Cor de Jong, Corine Bijl, Corine Osté, Cornelis Fokker, Corstiaan Beeke, Daan Dekeukeleire, Daan Wolters, Danny Camerlinck, Dany Capart, Dennie Vercruijsse, Dennis Desmet, Dian-Mary Stofmeel, Dick Bresser, Dick Gunst, Dilia Timmers, Dini Helmers, Dio Hornman, Dirk De Smet, Dirk Muller, Dirk Pottier, Dirk van den Eijkel, Dirk van Straalen, Dirk Verroken, Dominique Stiennon, E. Kleijn, Eddy Becue, Eddy Matthijs, Edward Minnaar, Ellen de Bruin, Ellen Dieleman, Elly Schipper-Franse, Elza van Driel, Emmy de Koeijer, Eric C.L. Marteijn, Erik Bloeming, Erik Sanders, Erik van de Klippe, Erik van de Ven, Erwin Fermont, Etien de Kam, Eveline D'hoore, F. Valkema, Filip De Coster, Filip Declerck, Filip Jonckheere, Floor Arts, Floris van den Burger, Fons D'Hert, Frank Jellema, Frank Kroos, Frank van Daal, Frank van de Kreeke, Frank Visbeen, Franklin Tombeur, Frans vd Have, Fred Emmerik, Fred Schenk, Freddy Donckels, Frits van Velzen, Gabrielle Gaiser, Geert Bussens, Geert Custers, Geert Hooijmeijer, Geert Meijer, Geo Bakker, George Calon, George Koenders, George Tanis, George vd Hel, Gerald Rozemeijer, Gerard Brouwers, Gerard Roozemond, Gerard Visser, Gerrit Kooistra, Griet Buyse, Hanneke Dujardin, Hans Bossenbroek, Hans Goossens, Hans Kok, Hans Risseeuw, Hans van Driel, Hans van Loon, Hans van Wingerden, Hans Verheij, Hans-Peter Uebelgünn, Harm van Hoeve, Harold Hiel, Hein Vermin, Helmut van Pelt, Henk Castelijns, Henk Huige, Henk Nijskens, Henri de Haan, Herbert Quist, Hidde Bult, Hugo van der Wal, Hugo Van Doorslaer, Hugo Wieleman, Huib van Iwaarden, Huibert van den Bos, Huub Bun, Inge van den Heuvel, Ingrid den Hartog, Ingrid Smit, Irene te Winkel, J. Geluk, J.A. Versprille, Jaap Drijfhout, Jaap Kolijn, Jaap Poortvliet, Jaap van de Velde, Jaap van der Meer, Jack Matthijsse, Jaco Kouwen, Jaco Walhout, Jakob Cijsouw, Jan Borger, Jan de Bont, Jan Houwen, Jan Janssen, Jan Karel Op de Coul, Jan Polderman, Jan Posthuma, Jan Spinnewijn, Jan van den Berg, Jan van den Berge, Jan van der Steeg, Jasper Castelijns, Jauke Sies, Jean-Yves Paquet, Jeffrey Davids, Jefte Hulsmans, Jelle Naalden, Jeroen Brandjes, Jeroen van Kruiningen, Jesse de Korte, Jill Heeres, Jimmy Pijcke, Jo de kind, Jo Timmers, Jochanan van den Ende, Jochem Verweij, Johan Benjert, Johan De Meyer, Johan De Wispelaere, Johan Everaers, Johan Giglot, johan vervaeke, Johannes Klumpers, Johannes Müller, John van Vliet, Johnny du Burck, Joke Remijnse, Joke van Driel, Jolanda Wannet, Jonas Pieters, Joop Dieleman, Joop Weijland, Joost Simons, Joris Engels, Jos Boot, Jos de Wit, Jos Koopman, Jos Tramper, Jos van Veen, Jurgen Rotteveel, Jurriën van Deijk, Justin Jansen, Justus van den Berg , Kathy De Lange, Katia Van Mossevelde, Kees Pols, Kees Vliet Vlieland, Kimberly van Overmeeren, Kjell Nilsen, Klaske de Jong, Ko van Hoeve, Koen Debouck, Kœn Wonders, Kurt Vossaert, Laurence Steenbergen, Laurens van der Wind, Lenn van de Zande, Lennaert de Looze, Leo Dhoore, Leo Raats, Leo Vorthoren, Lies van der Burg, Linde van Schaik, Lodewijk Desertine, Lotte Oppeneer, Louis Blommestein, Louis Schramme, Louis Verroens, Luc Bekaert, Luc De Waele, Luc van Driessen, Lucien Calle, Ludwig Persijn, Ludwig Van Kut, Luis Pereira, Luk Neujens, Luud Persijn, Luuk Lamain, M. Beks Hindriks, M. Jonker, Maaike Wermer, Maarten Savels, Maarten Sluijter, Marcel Capello, Marcel Klootwijk, Marein Verbeek, Marian Sponselee, Marien van Prooyen, Marijke Lieman, Marijke Sies, Marina Pruysers, Mario Aspeslagh, Marja Bakker, Marjon Spruyt, Mark Hoekstein, Marten Peene, Martin Krombeen, Martin Mollet, Martin Oppeneer, Martin Vroegindeweij, Martin Weissmann, Martine van de Kreeke, Mart-Jan Roos, Matthijs Broere, Max van der Wielen, Maxim van de Velde, Mayro

Pattikawa, Menno den Uijl, Menno Korbijn, Merijn Loeve, Micha Annoff, Michaël Cockuyt, Michey Klaassen, Michiel van Vliet, Michiel Walrave, Minie Ackerman, Mitchell Krijnen, Monique Kersten, N. Dingemanse, N.J. Snoeij, N.M. De Croock, Nahalie Resteau , Nathan Denis, Nick Peeters, Niek Fermont, Niels van der Maas, Ondine Castelijns, Onno Boeren, Paul D'hoore, Paul Dujardin, Paul Suijk, Paul van Tuil, Paul Voorhaar, Peter Alblas, Peter Boelee, Peter Den Hartog, Peter Heetesonne, Peter Maas, Peter Meininger, Peter Roelse, Peter Scherpenisse, Philip Barbaix, Piet de Poorter, Pieter Baalbergen, Pieter Beeke, Pieter Boone, Pieter Dhaluin, Pieter Kole, Pieter van Hoogstraten, Pieter Vincke, Pim Wolf, Ploon Duijnhouwer, Raoul Peeters, Rein Dieleman, Remco Hofland, Remi Nijkamp, René Tissink, René van Loo, René Vroom, Renée Jobb, Rens Vermeer, Renz Canjels, Ria van Minnen, Rick Dubbeldam, Rick van der Weijde, Rien Weststrate, Rien Wisse, Rienk Geene, Rik Bak, Rik De Baere, Rinus Sinke, Rita Swierstra, Rob Berkelder, Rob Remmerts, Rob Sponselee, Rob van Westrienen, Robert Ketelaar, Robert Kraaijeveld, Robert Remijnse, Robert van Tiel, Robin Drenth, Robin van Voren, Rodny Stolk, Roeland Appel, Roeland Appels, Roeland Sies, Roger Joos, Rogier van Viegen, Roland Koper, Ron Flinterman, Ronny De Malsche, Rudy Smet, Ruud van Leeuwen, Sabine Rausch, Sam de Jong, Sander Agterhuis, Sander Elzerman, Sander Ghijsen, Sanne van Putten, Sean van der Steeg, Seth Walhout, Simon Lodewijk, Stefan Brugmans, Stefan Hageman, Stefan van Schaik, Steven De Saeger, Steven van Leeuwen, Sven de Ridder, Sven Prins, Sylvia Tuinder, Ted C.J. Sluijter, Theo Fase, Thierry van Overloop, Thijs de Kruif, Thomas Hemelaar, Thomas Los, Thomas Luiten, Tijs Naessens, Timo Jansen, Tineke van 't Westeinde-van den Eijnden, Tinus Butter, Titia Kroon, Tjorven Vercruijsse, Tobi Koppejan, Tom Degrendel, Ton Stapels, Tonny de Caluwé, Tonny van Hoecke, Toon Ketelaars, Trudie van Wezel, Valérie Goethals, Wally Baaten, Walter de Milliano, Ward Stulens, Wendela Tenner, Wesley Cox, Willem Scheele, Willem Vandesteene, William de Ridder, William van de Crommert, William Witte, Wils Herwig, Wim Beeke, Wim Boonen, Wim Creve, Wim Dries, Wim Heijligers, Wim Karst, Wim van der Klooster, Wim van der Kooij, Wim Vermetten, Wim Wisse, Wout de Schepper, Wout van Brouwershaven, Wouter Bosgra, Wouter Sterenberg, Yet Baas, Yset Foppen.

10 Dank

Alle medewerkers hartelijk dank.

Tevens dank voor de Stichting Observation International. Die heeft op 23 december 2025 de Roofvogelwerkgroep Zeeland toestemming verleend om de gegevens van roofvogels in Zeeland voor het jaar 2025 vanaf hun website te downloaden. De download is uitgevoerd op 24 januari 2026.

André Hannewijk zorgde voor de vergunning voor wat betreft Staatsbosbeheer.

Bijlage 1. Legbegin, legsel- en broedselgrootte bij roofvogels in Zeeland in 1995-2025.

	Legbegin					Legselgrootte			Broedselgrootte		
Soort	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Bruine Kiekendief	119	100	144	14,0	23	4,4	1,06	35	2,8	0,95	34
Havik	98	87	107	7,2	6	3,3	0,67	10	2,2	0,83	9
Sperwer	130	121	154	16,2	4	4,3	1,53	3	3,5	1,05	6
Buizerd	97	85	117	8,9	23	2,5	0,63	29	1,8	0,74	49
Visarend					0				1,0	0,00	1
Torenvalk	120	87	146	10,7	55	4,9	0,72	99	3,3	1,17	71
Boomvalk	172	156	186	12,3	4	2,0		1	2,9	0,69	7
Slechtvalk	75	65	82	7,6	4	4,0	0,82	4	3,5	0,58	4

Bijlage 2. Legsel- en broedselgrootte per nest bij roofvogels in Zeeland in de periode 1995-2025.

	Legselgrootte											Broedselgrootte							
Soort	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**		**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
Wespendief	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-		3	5	-	-	-	-	-	-
Zeearend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		2	-	-	-	-	-	-	-
Bruine Kiekendief	2	20	99	230	330	127	18	5	1	1		67	218	454	363	120	7	-	-
Havik	2	9	77	88	4	-	-	-	-	-		38	82	93	32	-	-	-	-
Sperwer	-	5	42	64	105	25	3	-	-	-		24	76	117	99	66	10	-	-
Buizerd	50	315	422	30	-	1	-	-	-	-		383	733	402	16	1	-	-	-
Visarend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		1	1	-	-	-	-	-	
Torenvalk	8	12	84	465	1131	493	22	2	1	1		90	236	602	800	645	148	3	1
Boomvalk	2	6	9	2	-	-	-	-	-	-		16	49	50	7	-	-	-	-
Slechtvalk	-	11	25	44	6	-	-	-	-	-		11	25	31	27	2	-	-	-

Bijlage 3: Leeftijd en herkomst ouders, legbegin, leginterval, legselgrootte, aantal geboren en broedselgrootte bij de Slechtvalk op de Watertoren Axel in periode 2010-25.

Jaar	Legbegin	Leginterval in uren tussen			Aantal			Opmerking
		ei 1 en 2	ei 2 en 3	ei 3 en 4	eieren	geboren	uitgevlogen	
2009	*Vestiging +5kj vrouw in juni en +2kj man in augustus. Man is niet geringd. Vrouw heeft rode kleurring zonder code. Geboren in Rheinland-Pfalz*							
2010	11-mrt-10	?	?	?	3	3	3	
2011	01-mrt-11	53-64	36-59	56	4	4	4	Vanaf 2011 waarnemingen via webcam.
2012	-	-	-	-	0	0	0	Geen eileg door gedoe met minimaal drie andere valken.
2013	03-mrt-13	54	54	56	4	2	2	
2014	24-feb-14	55	56	56	4	3	3	
2015	06-mrt-15	65	67	57	4	2	1	Tweede jong is doodgegaan na 19 dagen.
2016	04-mrt-16	158	138	-	3	0	0	Er is 76 dagen gebroed, normaal is 37-40 dagen.
2017	13-mrt-17	189	256	-	2	1	0	Enige jong binnen één dag gestorven.
2018	-	-	-	-	0	0	0	Geen eileg.
2018	*Vestiging nieuw paar in najaar, 3kj man en 2kj vrouw. Man met kleurring "grijs" BEU is geboren in april 2015 in Loon op Zand (NL). Vrouw met kleuring "zwart N7" is geboren in april 2016 in Ronquières (B).*							
2019	03-mrt-19	57	24	56	4	3	3	
2020	04-mrt-20	50	55	55	4	3	1	Tweede en derde jong sterven kort na/tijdens geboorte. Vrouw trekt lichaamsveren uit bij het jong vanaf circa 14 dagen. Tijdens het ringen is hiervan niets meer te zien.
2021	05-mrt-21	57	57	58	4	2	2	Evenals vorig jaar trekt vrouw lichaamsveren uit bij de jongen. Tijdens het ringen is hiervan (bijna) niets meer te zien.
2022	04-mrt-22	54	56	56	4	2	2	Idem.
2023	04-mrt-23	53	54	57	4	3	3	Gedragsverandering; vrouw trekt geen veren uit bij de jongen.
2024	05-mrt-24	58	102	58	4	4	4	
2025	02-mrt-25	58	57	61	4	4	4	

Bijlage 4. Legbegin, legsel- en broedselgrootte per jaar bij roofvogels in Zeeland in 1995-2025

		Legbegin *10 april is dag 100*					Legselgrootte			Uitgevlogen		
	Jaar	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Wespendief	1995					0						
	1997					0				1,0		1
	2006					0				2,0		1
	2007					0						
	2012					0						
	2013	177	177	177		1				2,0		1
	2014	147	147	147		1				2,0	0,00	2
	2015					0						
	2016					0						
	2017					0						
	2018	152	152	152		1	2,0		1	1,0		1
	2019					0						
	2022					0						
	2023					0				2,0		1
	2024					0						
	2025	155	155	155		1				1,0		1

Bijlage 4. Legbegin, legsel- en broedselgrootte per jaar bij roofvogels in Zeeland in 1995-2025

		Legbegin *10 april is dag 100*					Legselgrootte			Uitgevlogen		
	Jaar	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Zeearend	2018	66	66	66		1				1,0		1
	2019					0						
	2022					0				1,0		1
	2025					0						

		Legbegin *10 april is dag 100*					Legselgrootte			Uitgevlogen		
	Jaar	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Bruine Kiekendief	1995	112	100	121	5,9	16	5,0	0,71	5	3,1	0,92	15
	1996	112	97	134	10,0	21	3,9	0,83	11	3,7	1,31	29
	1997	116	99	142	9,5	30	4,8	0,79	18	3,7	0,96	43
	1998	114	96	152	9,0	31	5,0	1,31	25	3,5	1,05	44
	1999	115	98	165	14,9	30	4,9	0,87	27	3,3	1,02	40
	2000	114	93	145	13,6	29	4,9	0,99	20	3,4	1,16	36
	2001	110	89	140	11,1	38	4,8	0,95	29	3,7	1,07	64
	2002	113	92	142	12,7	49	4,5	1,11	34	3,3	1,06	58
	2003	117	108	153	11,7	15	4,2	0,97	17	3,1	0,91	20
	2004	115	96	139	11,1	45	4,5	1,18	43	3,2	1,23	54
	2005	110	84	143	14,0	32	5,2	1,55	27	3,6	1,06	31
	2006	113	98	133	7,3	40	4,8	1,34	38	2,8	0,94	49
	2007	117	93	156	15,1	40	4,8	1,11	41	3,0	1,10	64
	2008	118	96	145	16,0	17	4,5	1,40	20	3,2	0,88	33
	2009	120	95	144	13,7	26	4,5	0,85	35	2,9	0,97	48
	2010	121	104	153	13,9	16	4,6	0,80	21	3,4	0,80	32
	2011	124	100	172	15,9	27	4,7	0,78	22	3,1	0,82	40
	2012	121	96	171	17,4	48	4,7	1,17	35	2,7	1,11	56
	2013	126	107	181	18,4	41	4,5	0,91	36	3,2	0,87	51
	2014	116	94	150	15,1	45	4,5	1,13	44	3,5	0,97	65
	2015	119	100	154	13,6	37	4,5	0,85	35	3,2	1,03	55
	2016	120	97	149	14,6	24	4,6	1,30	26	3,3	0,93	40
	2017	125	103	160	17,6	25	4,5	1,19	32	3,0	1,04	36
	2018	119	102	138	10,5	14	4,4	0,99	15	3,1	0,97	25
	2019	122	101	171	18,5	16	4,2	1,18	20	3,1	0,73	31
	2020	113	101	135	8,1	24	4,7	1,01	29	3,3	1,11	31
	2021	121	106	180	19,3	25	4,9	0,99	20	2,9	0,93	33
	2022	121	107	152	12,1	17	5,0	1,02	22	3,2	1,10	30
	2023	121	104	147	14,1	10	4,4	1,10	24	3,4	0,91	22
	2024	119	100	144	14,1	23	4,4	1,06	35	2,8	0,95	34
	2025	123	18	149	34,0	14	4,7	1,23	27	3,2	1,14	20

Bijlage 4. Legbegin, legsel- en broedselgrootte per jaar bij roofvogels in Zeeland in 1995-2025

		Legbegin *10 april is dag 100*					Legselgrootte			Uitgevlogen		
	Jaar	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Havik	2001					0						
	2002					0	4,0		1	3,0		1
	2003					0				2,5	0,71	2
	2004					0				3,0	0,00	2
	2005	92	92	92		1	3,0		1	3,0		1
	2006					0	4,0		1	2,7	0,58	3
	2007	95	89	102	5,5	5	3,0		1	2,0	0,71	9
	2008	92	83	101	12,7	2	2,5	0,71	2	2,0	0,63	6
	2009	116	116	116		1				1,8	1,10	5
	2010	102	89	118	13,2	4	3,6	0,55	5	1,7	0,71	9
	2011	93	87	104	6,0	7	3,5	0,53	8	2,2	0,63	10
	2012	97	87	104	6,0	7	3,3	0,71	8	2,2	0,92	10
	2013	99	85	114	7,6	13	3,1	0,77	14	2,1	1,14	11
	2014	91	74	112	10,5	11	3,7	0,48	13	2,8	0,86	18
	2015	93	83	98	4,5	9	3,4	1,12	11	3,1	0,64	13
	2016	92	74	104	8,5	9	3,5	0,78	13	2,9	0,78	9
	2017	89	79	105	6,2	13	3,3	1,11	7	2,3	0,79	16
	2018	89	83	100	4,8	9	3,5	0,74	15	2,5	0,97	16
	2019	93	80	106	7,8	10	3,4	0,50	14	2,6	0,80	21
	2020	91	81	106	7,6	13	3,7	0,50	9	2,5	1,02	19
	2021	97	86	113	9,8	11	3,3	0,63	13	2,3	1,01	16
	2022	93	84	109	7,5	14	3,7	0,49	15	2,7	1,05	17
	2023	93	83	103	7,6	8	3,8	0,44	9	2,9	0,83	11
	2024	98	87	107	7,2	6	3,3	0,67	10	2,2	0,83	9
	2025	90	85	94	3,1	11	3,7	0,48	10	2,8	0,87	11

		Legbegin *10 april is dag 100*					Legselgrootte			Uitgevlogen		
	Jaar	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Sperwer	1995	136	118	150	16,3	3	4,3	0,58	3	3,5	1,29	4
	1996	118	109	125	6,6	4	5,0	0,00	5	3,6	0,89	5
	1997	124	112	142	10,8	8	4,2	0,87	11	2,9	0,94	11
	1998	126	119	137	6,5	7	4,1	1,17	9	3,3	1,01	16
	1999	123	109	136	8,3	7	5,0	0,58	7	3,0	1,34	21
	2000	127	116	140	7,7	11	4,2	1,48	10	3,0	1,18	24
	2001	131	115	150	10,7	14	4,8	1,03	10	2,9	1,10	15
	2002	125	112	152	10,0	12	4,6	1,07	10	3,8	1,42	12
	2003	125	112	150	9,4	21	4,1	1,06	15	3,1	1,28	22
	2004	125	115	133	5,6	12	4,2	1,15	17	3,5	1,23	17
	2005	124	108	143	9,0	13	4,6	0,99	15	3,4	0,85	14
	2006	122	114	132	6,4	7	4,5	1,41	8	3,1	1,28	20
	2007	116	108	124	5,4	6	5,1	0,38	7	3,7	0,96	37
	2008	125	118	131	5,6	8	4,4	0,74	8	3,7	1,23	12
	2009	123	116	127	5,1	4	4,4	0,98	7	3,2	1,56	9
	2010	122	116	124	3,4	5	4,4	0,98	7	3,4	1,43	11
	2011	123	117	135	5,2	9	5,0	0,58	7	4,1	1,05	9
	2012	122	106	135	7,3	11	4,0	0,95	12	3,0	1,03	20
	2013	128	120	136	5,3	10	4,2	0,60	11	3,1	1,41	14
	2014	120	116	125	2,6	8	4,9	1,07	7	3,9	0,99	15
	2015	127	122	133	5,6	3	5,0	0,82	4	4,2	1,47	6
	2016	118	109	121	5,1	5	4,8	1,48	5	3,6	1,06	8
	2017	120	111	135	9,3	6	5,0	0,00	2	3,3	1,06	12
	2018	125	122	128	4,2	2	4,0	1,00	5	2,0	0,63	6
	2019	120	117	123	3,0	3	4,8	0,45	5	3,3	0,82	6
	2020	121	109	140	9,3	9	4,2	1,09	9	3,4	1,59	9
	2021	120	117	122	3,5	2	3,7	0,95	7	3,2	1,48	5
	2022	121	116	131	4,9	10	4,8	1,09	9	4,4	1,36	11
	2023	121	113	126	5,2	5	4,8	0,71	8	2,9	1,38	12
	2024	130	121	154	16,2	4	4,3	1,53	3	3,5	1,05	6
	2025	121	120	121	0,7	2	5,0		1	3,7	1,53	3

		Legbegin *10 april is dag 100*					Legselgrootte			Uitgevlogen		
	Jaar	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Buizerd	1995					0	3,0		1	1,8	0,45	5
	1996					0	1,0		1	2,0		1
	1997	99	93	105	8,5	2	2,0	0,00	2	3,0	0,00	3
	1998	97	89	110	11,4	3	3,0	0,00	4	2,4	0,50	14
	1999	94	91	96	3,5	2	3,5	0,71	2	1,9	0,78	9
	2000	98	90	103	4,2	8	2,4	0,73	9	2,0	0,75	24
	2001	97	78	120	9,5	22	2,2	0,75	11	1,9	0,74	42
	2002	98	86	120	7,5	24	2,4	0,67	20	2,0	0,67	41
	2003	95	87	115	6,2	20	2,6	0,65	14	1,8	0,72	23
	2004	94	86	111	6,0	30	2,6	0,74	35	2,3	0,85	36
	2005	95	83	114	8,0	27	2,5	0,67	23	2,1	0,77	28
	2006	95	84	108	6,5	25	2,5	0,66	24	1,9	0,68	52
	2007	94	85	103	5,9	15	2,7	0,78	31	1,9	0,74	67
	2008	92	75	112	7,7	34	2,7	0,63	31	2,2	0,76	70
	2009	97	82	116	7,8	40	2,3	0,73	36	1,8	0,65	54
	2010	97	83	120	8,0	39	2,6	0,54	34	2,0	0,72	62
	2011	95	84	117	7,3	42	2,7	0,62	39	2,2	0,79	81
	2012	95	81	112	7,3	42	2,7	0,62	35	2,1	0,74	87
	2013	102	90	112	5,8	43	2,3	0,71	34	1,7	0,62	86
	2014	93	78	121	8,5	48	2,9	0,68	35	2,3	0,73	85
	2015	94	82	108	6,4	18	2,4	0,51	18	2,3	0,71	76
	2016	96	84	120	8,2	33	2,5	0,63	29	2,0	0,69	59
	2017	94	77	112	8,4	25	2,3	0,48	24	1,9	0,70	67
	2018	94	84	112	5,7	39	2,5	0,65	49	2,0	0,66	79
	2019	95	82	121	7,1	40	2,4	0,69	45	2,2	0,77	70
	2020	94	82	119	7,8	27	2,4	0,63	40	2,2	0,83	61
	2021	99	84	113	6,9	50	2,5	0,73	58	1,9	0,85	69
	2022	99	87	126	8,4	28	2,5	0,80	37	2,1	0,79	50
	2023	98	83	126	9,2	23	2,7	0,64	40	2,2	0,77	54
	2024	97	85	117	8,9	23	2,5	0,63	29	1,8	0,74	49
	2025	95	90	112	5,4	15	2,5	0,58	28	1,9	0,63	31

Bijlage 4. Legbegin, legsel- en broedselgrootte per jaar bij roofvogels in Zeeland in 1995-2025

		Legbegin *10 april is dag 100*					Legselgrootte			Uitgevlogen		
	Jaar	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Visarend	2018					0						
	2023					0						
	2024					0				1,0		1
	2025					0				2,0		1

		Legbegin *10 april is dag 100*					Legselgrootte			Uitgevlogen		
	Jaar	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Torenvalk	1995					0	4,4	1,20	21	4,2	0,95	26
	1996	119	119	119		1	4,2	0,44	13	4,0	0,93	44
	1997	123	113	136	6,1	16	4,5	0,80	33	3,9	0,85	57
	1998	114	90	130	8,9	32	4,8	1,26	36	4,1	1,07	65
	1999	116	94	138	10,8	49	5,0	0,81	50	3,7	1,06	95
	2000	120	102	149	9,7	80	4,9	0,92	115	3,6	1,13	137
	2001	122	99	147	11,8	56	4,6	1,05	52	3,7	1,01	68
	2002	119	99	155	11,6	54	4,8	0,97	46	3,9	1,03	84
	2003	124	96	147	10,7	42	4,3	1,21	54	3,1	1,10	54
	2004	114	94	166	12,4	66	5,1	0,71	79	4,3	1,07	80
	2005	116	91	138	12,7	65	4,9	0,78	71	3,8	1,10	70
	2006	128	109	156	10,5	52	4,4	0,86	62	3,0	1,06	63
	2007	109	91	132	7,8	60	5,2	0,88	99	4,3	1,18	107
	2008	121	93	141	10,3	83	4,7	0,73	98	3,3	1,08	104
	2009	125	92	148	11,2	56	4,3	0,81	62	3,2	1,13	70
	2010	119	103	152	11,1	52	4,9	0,86	67	4,2	1,08	71
	2011	110	96	133	8,7	51	5,1	0,67	54	4,2	1,06	75
	2012	118	90	140	11,9	66	4,9	0,73	72	3,4	1,21	81
	2013	131	115	148	10,1	44	4,3	0,83	48	3,0	1,13	53
	2014	105	81	143	10,9	56	5,1	0,86	72	4,3	1,25	80
	2015	115	97	144	10,3	72	5,0	0,83	80	3,8	1,31	99
	2016	119	95	143	11,4	66	5,1	0,73	95	3,6	1,02	95
	2017	115	94	177	14,1	69	5,0	0,70	96	4,2	1,08	95
	2018	116	97	142	9,5	57	4,9	0,83	89	3,4	1,20	88
	2019	106	84	164	12,2	68	5,5	0,78	92	4,4	1,28	94
	2020	107	78	141	11,5	89	5,3	0,74	105	4,4	1,14	105
	2021	119	95	151	10,9	78	4,9	0,78	106	3,9	1,21	105
	2022	114	90	142	10,4	73	5,1	0,60	86	4,2	1,05	96
	2023	114	92	168	13,7	64	5,4	0,78	87	4,2	1,33	102
	2024	119	87	146	10,3	55	4,9	0,72	102	3,3	1,16	72
	2025	115	87	145	11,1	66	5,0	0,85	77	3,9	1,07	90

		Legbegin *10 april is dag 100*					Legselgrootte			Uitgevlogen		
	Jaar	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Boomvalk	1995					0						
	1996					0	4,0		1	2,7	1,15	3
	1997					0				2,5	2,12	2
	1998					0				2,7	0,58	3
	1999					0				2,4	1,14	5
	2000	172	167	177	5,0	5	2,5	0,71	2	2,1	0,90	7
	2001	162	161	162	0,7	2	2,5	2,12	2	2,3	0,48	13
	2002	163	161	165	1,6	4				2,1	0,83	8
	2003	160	157	163	3,1	3				2,3	0,65	11
	2004	154	154	154		1				2,3	0,76	7
	2005	166	162	170	5,7	2				2,8	0,96	4
	2006					0	3,0		1	2,7	0,58	3
	2007					0				2,2	0,75	6
	2008	158	158	158		1				3,0		1
	2009					0				3,0		1
	2010	165	165	165		1				2,5	0,71	2
	2011					0				1,5	0,71	2
	2012	162	162	162		1				3,3	0,58	3
	2013	166	166	166		1	2,5	0,71	2	3,3	0,58	3
	2014					0				1,0		1
	2015	162	162	162		1	3,0		1	2,7	0,58	3
	2016	171	163	179	11,3	2	2,0		1	2,5	0,71	2
	2017	165	165	165		1	2,3	1,15	3	1,8	0,96	4
	2018	161	159	162	1,3	4	2,0		1	2,3	0,52	6
	2019	166	166	166		1				2,0		1
	2020	155	155	155		1	2,5	0,71	2	2,4	0,89	5
	2021					0						
	2022	168	162	173	7,8	2				2,0	1,41	2
	2023	176	166	185	13,4	2	3,0	0,00	2	2,3	0,82	6
	2024	172	156	186	12,3	4	2,0		1	2,9	0,69	7
	2025					0				3,0		1

Bijlage 4. Legbegin, legsel- en broedselgrootte per jaar bij roofvogels in Zeeland in 1995-2025

		Legbegin *10 april is dag 100*					Legselgrootte			Uitgevlogen		
	Jaar	Gem	Min	Max	SD	N	Gem	SD	N	Gem	SD	N
Slechtvalk	2001					0						
	2002					0				3,0		1
	2003					0				4,0		1
	2004	86	86	86		1	2,0		1	2,0	0,00	2
	2005					0	2,5	0,71	2	2,0		1
	2006	103	82	124	29,7	2	2,0		1	1,5	0,71	2
	2007	96	71	121	35,4	2	2,0		1	2,0	0,00	2
	2008	64	64	64		1	2,5	0,71	2	4,0		1
	2009	82	67	97	21,2	2	3,0	1,41	2	3,0	1,41	2
	2010	71	71	71	0,0	2	3,5	0,71	2	3,0	1,00	3
	2011	68	61	78	8,7	3	3,7	0,58	3	3,3	1,15	3
	2012	67	63	70	3,8	3	3,3	1,15	3	3,3	0,58	3
	2013	77	63	84	9,9	4	3,3	0,96	4	2,3	1,53	3
	2014	72	55	88	12,5	5	3,5	0,55	6	3,0	0,58	7
	2015	82	66	107	15,1	5	3,6	0,53	7	2,8	1,04	8
	2016	77	64	90	8,3	6	3,7	0,82	6	2,7	1,03	6
	2017	77	71	83	5,0	6	2,8	1,10	5	2,4	1,27	7
	2018	76	75	77	1,2	3	3,7	0,58	3	2,5	1,29	4
	2019	74	65	99	14,0	5	3,8	0,41	6	2,9	1,35	7
	2020	73	64	84	7,6	5	3,8	0,41	6	2,7	1,11	7
	2021	71	62	83	9,2	4	4,0	0,00	5	3,0	1,00	5
	2022	69	59	79	6,8	6	3,9	0,90	7	3,0	1,10	6
	2023	75	64	85	8,0	5	3,8	0,84	5	3,3	0,52	6
	2024	75	65	82	7,6	4	4,0	0,82	4	3,5	0,58	4
	2025	77	62	93	11,3	5	3,6	0,89	5	2,8	1,64	5

Bijlage 5. Prooien van roofvogels in Zeeland tijdens het broedseizoen (feb-aug) in 2025

pl = plukrest, bb = braakbal, zt = zicht- en webcamwaarneming

	Bruine Kiekend			Havik		Sperwer		Buizerd			Torenvalk			Slechtvalk	
Prooisoort	**pl**	**bb**	**zt**	**pl**	**zt**	**pl**	**zt**	**pl**	**bb**	**zt**	**pl**	**bb**	**zt**	**pl**	**zt**
vogel onbekend									1		1	1			10
vogel onbekend (<30 gr)		2				1	1	1				5			8
vogel onbekend (30-100 gr)						1		1				1			
Geoorde Fuut														1	
Woudaapje															1
Grauwe Gans															
eend onbekend								1							
Krakeend															
Wintertaling					1										
Soepeend								1							
Patrijs of Fazant		1						1							
Patrijs														1	
Huiskip				1											
Fazant	2	1		1				4	1						2
Meerkoet				1											
steltloper onbekend															2
Steltkluut															1
Kievit														1	2
Houtsnip				2										1	
Zwarte Ruiter														1	
Tureluur															4
Groenpootruiter														1	3
Bosruiter															1
Oeverloper														5	1
Kokmeeuw	1			1											
Visdief														3	3
Stadsduif en Postduif				11				6						33	85
Holenduif				3		1		1							
Houtduif				18		1		4							
duif onbekend						1			1						
Turkse Tortel				3											
Koekoek						1									
Gierzwaluw														4	1
Groene Specht				2				1						1	

Bijlage 5. Prooien van roofvogels in Zeeland tijdens het broedseizoen (feb-aug) in 2025

pl = plukrest, bb = braakbal, zt = zicht- en webcamwaarneming

	Bruine Kiekend			Havik		Sperwer		Buizerd			Torenvalk			Slechtvalk	
Prooisoort	**pl**	**bb**	**zt**	**pl**	**zt**	**pl**	**zt**	**pl**	**bb**	**zt**	**pl**	**bb**	**zt**	**pl**	**zt**
Grote Bonte Specht				4										7	4
Veldleeuwerik														1	1
Boerenzwaluw						5								1	1
Huiszwaluw						1									1
Graspieper											1			1	4
Gele kwikstaart											1	1			5
Witte Kwikstaart						2					2			2	3
Heggenmus						1									
Roodborst						2									
Blauwborst															2
Zwarte Roodstaart						1									
Beflijster															1
Merel				3		3					1			5	14
Zanglijster				3		1		1						5	5
Koperwiek				2											
Grasmus						5					1				
Zwartkop				1		2									1
Tjiftjaf						1									1
Bonte Vliegenvanger															1
Staartmees						3									
Pimpelmees						14		1			1				4
Koolmees						11						1			5
Boomkruiper						2									
Wielewaal														1	
Gaai				2										3	4
Ekster				6				1						2	4
Kauw				8				3						2	4
Zwarte Kraai				2											
Spreeuw						2					6			19	23
Huismus of Ringmus											3				1
Huismus						13					1			1	
Vink						3								2	14
Groenling											1				
Putter						4									1

Bijlage 5. Prooien van roofvogels in Zeeland tijdens het broedseizoen (feb-aug) in 2025

pl = plukrest, bb = braakbal, zt = zicht- en webcamwaarneming

	Bruine Kiekend			Havik		Sperwer		Buizerd			Torenvalk			Slechtvalk	
Prooisoort	**pl**	**bb**	**zt**	**pl**	**zt**	**pl**	**zt**	**pl**	**bb**	**zt**	**pl**	**bb**	**zt**	**pl**	**zt**
Sijs															1
Kneu						1								2	1
Appelvink														1	1
Rietgors						2									
muis onbekend		5								1		157			
muis onbekend (knaagdier)												36			
woelmuis onbekend		4										124			
Rosse Woelmuis												1			
Aardmuis												1			
Aardmuis of Veldmuis		1										82	1		
Veldmuis	1	4									10	35	2		
Dwergmuis												5			
Bosmuis												5			
Huismuis of Bosmuis															
Huismuis												1			
Bruine Rat								2							
Haas	1							1							
Haas of Konijn		1	1						1						1
Konijn								14							
Mol								3	2		1	1			
spitsmuis onbekend												1			
Gewone Bosspitsmuis												5			
Gewone of Tweekleurige Bosspits												3			
Dwergspitsmuis												1			
Huisspitsmuis												4			
Huisspitsmuis of Veldspitsmuis												4			
Bruine Kikker								1							
insect onbekend												11			
kever onbekend												118			
mesttor onbekend												9			
hoornaar onbekend												10			
Europese Hoornaar															
wesp onbekend															
Gewone Wesp															
Mesttor															